

ZABAVNA KNJIŽNICA

MATICE HRVATSKE.

SVEZAK CXXIV—CXXV.

TOMIĆ:

ZABLUDA MATERE.

KITA CVIEĆA.

ZAGREB.

TISAK K. ALBRECHTA.

1890.

HERMINA TOMIĆ.

ZABLUDA MATERE.

IGROKAZ U ČETIRI ČINA.

KITA CVIEĆA.

VESELA IGRA U JEDNOM ČINU.

ZAGREB.

NAKLADA „MATICE HRVATSKE“.

1890.

ZABLUDA MATERE.

IGROKAZ U ČETIRI ČINA.

OSOBE.

Dragutin pl. **Senković**, vlastelin.
Marija, njegova supruga.
Zora, njihova kći.
Milivoj pl. **Veljković**, vlastelin.
Vladimir pl. **Plavić**, dr. prava.
Latković, posebnik u Zagrebu.
Zvonimir, njegov sin.
Margarita, }
Ivka, } švelje.
Milka, }
Martin, sluga u Senkovića.
Janica, služavka.
Jedan sluga.

Čin biva stranom u Zagorju na imanju vlastelina Senkovića, stranom u Zagrebu. — Medju prvim i drugim činom je razmak od četrnaest godina. — Vrieme sadašnjost.

Prikazano prvi put u Zagrebu u hrvatskom zemaljskom kazalištu dne 16. svibnja 1888.

ČIN PRVI.

Velika soba. U sredini vrata. Na desno pobočna vrata, koja vode u spavaću sobu. Na lievo komin, u kom vatra gori; na njem sviećnjaci i vaze sa cviećem. Desno od komina pisaći stol; na njem svjetiljka, knjige i pisma, pred njim fotelj. Lievo od komina elegantan šivaći stol, na kom stoji ukusna škrinjica s otvorenim pokrovcem, po kom su razmetane razne čipke. Pred stolićem je fotelj, tako namješten, da je onaj, koji na njem sjedi, ledjima okrenut prama kominu. Na drugoj strani pozornice prozor, uz prozor kanape i fotelji. (Desno i lievo od gledalaca.)

PRIZOR PRVI.

VELJKOVIĆ i MARTIN.

Martin *dovede Veljkovića u sobu.*

Izvolite, milostivi gospodine! Naš gospodin doći će za koji čas.

Veljković.

Gospodin je dakle kod kuće.

Martin.

Nije, al će umah doći.

Veljković.

A milostiva gospodja?

Martin.

Milostiva gospodja zabavljena je s malom gospodičnom; no ako izvolite, ja ću Vas najaviti.

Veljković.

Ne treba! Ja ću čekati, dok gospodin dodje.

Martin.

Kako izvolite. *(Odilazeć, poluglasno za se, lukavo.)* Taj nije opasan, on samo supruga traži!

Veljković.

Što rekoste?

Martin *već kod vratâ brzo se okrene uplašen.*

Molim — ništa, ja sam samo mislio . . . .

Veljković.

Vi veoma glasno mislite, dragi moj!

Martin *neprestano naklanjajući se.*

O molim, molim. *(Ode.)*

PRIZOR DRUGI.

VELJKOVIĆ sam.

Veljković *gledajući za njim.*

To je nekakova nova akvizicija u toj kući, mora da je velik prefriganac; šteta, da niesam čuo tu opazku, koja se je sigurno mene ticala. Pred tim moram biti još većma na oprezu. *(Odloži, sjedne.)* Taj ladanjski život pravo je proklet3tvo za me; dosada, kud god pogledaš! Seoske krasotice niesu po mom ukusu, a nadješ li si srodnu dušu u svom krugu, kao što ju ja u toj kući nadjoh, tada moraš uviek paziti, da te ovakova ništarija *(pokazuje na vrata, kuda je Martin otišao)* ne uhodi i ne oda, pa da te ta šala ne stane glave. No *(smiešeći se)* sad iz te kože nikud nikamo! Marija je liepa žena i jedino, što smeta, jest to, da joj moram često govoriti *(cinički)* o svojoj ljubavi, jer ima časova, gdje se u njoj pojavlja sumnja u nepokolebivost moje vier-

nosti, a to napokon dosadi, osobito meni, koji sam prečesto već ljubio. — Ali što ću? ona već spada u vrst žena, koje su obdarene malo oštrijim vidom. Još je nema? Valjda ne zna, da sam tu.

PRIZOR TREĆI.

Predjašnji i MARIJA.

Marija

dolazi s desna, Veljković joj podje u susret, ona mu pruži obje ruke.

Jesi li dugo čekao, Milivoju?

Veljković *laskajući.*

Činilo mi se pol vieka!

Marija.

Bila sam zabavljena s malom Zoricom — oprosti!

Veljković.

Rado Ti praštam, ako si ova tri dana, odkad se ne vidjesmo, išta na me mislila.

Marija.

Čini se, da bih svakako ja prije na to pitanje ovlaštena bila, koja sam sve to vrieme u svojoj kući na ladanju sprovela, dok si Ti boravio u glavnom gradu, gdje Ti je *(šaljivo prieteći mu prstom)* sigurno oko često zapelo o koje krasno lice.

Veljković.

Marijo, Ti valjda niesi ljubomorna?

Marija.

Šta Ti na um pada, ta vidiš ,da se šalim . . . Tu strast poznajem samo po imenu, pa napokon s kime da budem ljubomorna?

Veljković.

Pravo veliš, bez predmeta nema ljubomornosti. Oprosti, mila moja Marijo, da sam Te tom svojom primjetbom uznemirio. *(Hinjenom osjetljivošću.)* No znaš, bilo je kad i kad časova — gdje sam zbilja pomisliti morao, da Ti, *(hinjenom vatrom)* koja si mi sve na svietu, dvojiš o mojoj ljubavi.

Marija.

Ne, Milivoju, tomu sam se već odavna otela, i ako sam na čas sumnjala o iskrenosti tvoga nagnuća napram meni, bijaše to samo sjena, što ju je bacala na moju dušu krivnja mojih roditelja, koji su me radi novca udali za neljubljena muža. Izdana dakle od onih, čija je dužnost bila, da me što više usreće, je li čudo da sam sumnjala i o tom, da sam se i polovičnoj sreći u životu dovinuti mogla?

Veljković *tobož uvriedjen.*

Polovičnoj?

Marija.

Razumij me, Milivoju! Žena, koja je svim žarom prve ljubavi zavoljela čovjeka, koga po svoj prilici nikada svojim zvati ne će, koja bi stidom poniknuti morala, kad bi tko za njezinu ljubav saznao, ta žena zaista o podpunoj sreći govoriti ne može, i samo čvrsto pouzdanje u iskrenost tvoje ljubavi kadro je izpuniti prazninu u mom srcu, ona samo donekle mi nadoknadjuje ono, što uzalud želim i što bi me jedino neizmjerno usrećiti moglo, da budem slobodna — da budem žena tvoja!

Veljković.

Marijo, Ti dobro znaš, da bi nas sloboda sa tvoje strane ma kakve naravi bila za uviek spojila. Što je meni do svieta i njegovih predsuda, samo kad bih Tebe svojom zvati mogao! No Ti, koja živiš u kćerci svojoj, bi li Ti kadra bila ostaviti to malo ubogo diete, koje sobom uzeti ne bi smjela?

Marija.

O ne, nikada! o tom ni razmišljati ne ću. Ali manimo se toga razgovora, koji k ničemu ne vodi.

Veljković *s pathosom.*

I uzdajmo se u medjusobnu iskrenu ljubav! *(S prisiljenim čustvom.)* Da, Marijo, ja Te toliko ljubim, da bih Te, kad bi to moguće bilo, na svojih ruku nosio put nebesa!

Marija.

Tvoja ljubav sva je sreća moja!

Veljković *poljubi joj ruku i zadrži ju u svojoj.*

Ona će Te vjerno pratiti do groba. *(Trgne se i izpusti joj ruku.)* Pst, netko dolazi!

PRIZOR ČETVRTI.

Predjašnji i SENKOVIĆ.

Veljković *podje Senkoviću u susret.*

Jedva Te dočekah. *(Rukuju se.)*

Senković.

A jesi li dugo čekao?

Veljković.

Dosta dugo, i da nije u zadnji čas milostiva gospodja došla, bio bih već pobjegao!

Senković *Mariji.*

Niesi li Ti, Marijo, bila čitavo vrieme ovdje?

Marija.

Bila sam zabavljena sa Zoricom.

Senković.

Ah tako! Onda moraš oprostiti, jer pred tim malim gospodstvom sve se u kući klanjati mora, a to naravno ne može minuti ni Tebe, koji si nam gotovo svagdanji gost. *(Odloži šešir i kaput.)*

Marija *smiešeći se.*

Da, da, toj komandi svatko se podvrći mora!

Senković.

A što si radio u gradu? Što si nam nova odanle donio?

Veljković.

Pozivnicu za pravnički ples. *(Daje Senkoviću pozivnicu.)*

Marija.

Za pravnički ples?

Veljković.

Da, uhvatiše me nekoji moji znanci, koji su u odboru i morao sam se odkupiti jednom peticom.

Senković.

No baš se niesi utrgao; ples se priredjuje u dobrotvornu svrhu, a tu valja, da mladež poduprеmo. I ja ću im poslati svoj prinos.

Marija.

Ja bih najvoljela, da ga sama u Zagreb odnesem.

Veljković.

To jest, Vi biste rado plesali?

Marija.

O, ja sam strastvena plesačica!

Senković.

Pa Ti bi, Marijo, zbilja rado na ples išla?

Marija.

I te kako rado! I Vi sigurno rado plešete, gospodine Veljkoviću?

Veljković.

Ja sam se plesa i sličnih zabava upravo zasitio, mene baš ništa ne vuče na ples.

Senković.

Ja sam u svom životu veoma malo plesao, ali zato ni za me ne ima ples privlačive sile.

Marija.

Vi ste mužkarci u istinu veliki egoiste! Jedan se je već sit naplesao, drugi nije nikad rado plesao, eto dakle dovoljno razloga, da se čudom čudite, što bi žena, koja je u svom životu bila samo na jednom plesu, rado plesala.

Veljković.

Molim, milostiva gospodjo, ja sam govorio samo o svojoj osobi.

Senković.

A meni ćeš, draga Marijo, ipak priznati neko pravo, da se tomu čudim, tim više, što Ti je poznato, da ja, bilo to sada pravo ili ne, osudjujem polazak plesova, osobito kod onih žena, koje svojim družtvenim položajem na to ni malo vezane niesu, a valjda mi ne ćeš ni to zamjeriti, ako mi ne bi bilo drago gledati, kako moja žena, samo da zadovolji svojoj žudnji za plesom, iz jednog naručja u drugi leti.

Veljković *šaljivo.*

Eto vidite, naš goso je ljubomoran.

Senković.

Ja ljubomoran? Ta ja bar nemam povoda biti ljubomoran. Je li Marijo?

Marija *čas ponikne glavom, onda kao od dosade.*

Molim vas, prestanimo s tim razgovorom, jer mi se čini, da se tu nikada složili ne bi! *(Okrene se k Senkoviću.)* Dragutine, ja sam poručila župnikovoj sestri, da ću ju još danas posjetiti, ona je bolestna. Hoćeš li me odpratiti onamo?

Senković.

Ne mogu, baš sada ne. Služinčad dolje čeka, moram koješta naredjivati za sutra. Dat ću upregnuti kola, pa si za četvrt sata opet tu.

Marija.

To je stereotipni odgovor za me. Ti sa mnom nikud nikamo. Već se mrak hvata, a Ti znaš, da se ja u to doba ne volim sama voziti.

Veljković.

Kod gospodarstva nije drugačije, milostiva gospodjo, i meni se često tako dogodi s mojom majkom.

Senković.

Zbilja, dok ja svršim sa služinčadi, Ti bi mogao biti tako dobar, da mi ženu odpratiš; a kad se vratite, onda ćemo večer zajedno sprovesti!

Marija.

To jest, ako je gospodin Veljković naumio, da nama posveti tu večer. *(Ljubazno pogleda Veljkovića.)*

Veljković.

Svakako, milostiva gospodjo, Vi ćete, dakle, dopustiti, da Vas pratim.

Marija.

Molit ću Vas!

Senković *zvoni, Martin unidje.*

Daj odmah upregnuti konje, no u zatvorenu kočiju, jer će se voziti milostiva gospodja.

Marija.

A meni donesite kabanicu i šešir! Janica dat će Vam sve.

Martin.

Bit ćete služeni, milostiva gospodjo! *(Ode.)*

Senković.

A ja ću vas sada umah ostaviti, da vas poslije dočekam u blagovalištu. Do vidjenja! *(Ode na srednja vrata, a Martin unidje, noseći šešir i kabanicu.)*

PRIZOR PETI.

Predjašnji i MARTIN.

Veljković

uzme mu kabanicu iz ruke i pomaže Mariji ogrnuti ju.

Tako! *(Uzima Martinu šešir iz ruke i daje ga Mariji.)* Molim!

Marija

uzme šešir i meće si ga pred zrcalom na glavu. Martin pomaže Veljkoviću.

Evo sam gotova. Je li upregnuto?

Martin *pogleda kroz prozor.*

Jest, milostiva gospodjo.

Veljković *pruži Mariji ruku.*

Izvolite!

Martin

otvori im vrata i ostane u sobi, pa klimajući glavom gleda za njima.

Oni se sami voze u sumraku . . . Hm, hm! . . . to mi se baš osobito ne svidja.

PRIZOR ŠESTI.

MARTIN sam, zatim JANICA.

Martin

upali svjetiljku, zatim sjedne u fotelj i pruži noge daleko od sebe.

Mili Bože, ala je tu liepo sjediti! Gospoda zbilja znadu, što je dobro.

Janica *unidje.*

A što Vi tu radite, Martine!

Martin.

Učim se živjeti po gospodski!

Janica.

Ala! da Vas naš gospodin vidi, prošla bi Vam volja za gospodstvom!

Martin.

Ne budi luda, Janice, ded sjedni Ti na drugu stranu, vidjet ćeš, kako je tu udobno. *(Namiešta se amo tamo po stolcu.)*

Janica.

Ne ću Boga mi, imadem još pune ruke posla, a imali biste ga i Vi, ali ste lieni kao klada! *(Sprema čipke u škrinjicu.)*

Martin.

Ugledao sam se u primjer svoje gospodarice!

Janica.

To je istina, naša gospodarica upravo ništa ne radi, ali zato je otmena gospodja!

Martin.

Služio sam ja već i u otmenijih gospodja, ali su one i te kako znale zasukati rukave, pa radi, te radi, a niesu čitav božji dan skrštenih ruku sjedile, kao naša milostiva gospodja

Janica *obazirući se.*

Znate, Martine, Vi ste još novajlija u toj kući, pa ne znate, zašto sve to tako biva.

Martin *ustane i približi joj se znatiželjno.*

Šta — a — a? Zar ima i tajnâ u toj kući? *(Laskavo.)* Daj pripoviedaj, draga moja Janice!

Janica.

Al da nieste o tom ni pisnuli! osobito ne pred starom ključaricom Klarom, jer je ona sve to meni pripoviedala, al mi je strogo zabranila, da ne govorim dalje!

Martin.

Šta — pred onim starim strašilom, ta klonim se je kao vrag tamjana!

Janica *pouzdano.*

Znate, naš gospodin zaljubio se strašno u našu gospodju, dok je još djevojkom bila, nu ona za njeg haje i ne haje. Sirota bila je siromašna, pa su mu ju njezini roditelji brže bolje na vrat objesili, samo da je se što prije rieše.

Martin.

Da, da, to je već po gospodski.

Janica.

Ali gospodin je kasnije ipak uvidio, da ona nije od ljubavi za nj pošla, pa ju zato i mazi, samo da joj bude više u volji i ne da joj ništa raditi.

Martin.

Pa onda?

Janica.

Šta onda? ništa više!

Martin.

Pa to nije vriedno bilo ni slušati. Ja sam mislio, da ću čuti Bog zna kako zanimivih tajna.

Janica.

Kakovih tajna, čovječe?

Martin.

Blaženi vi ladanjski ljudi! Ja bih vam znao drugačijih stvari pripoviedati o gradskih gospodjah! — Čuješ, Janice, da li gospodin Veljković često ovamo dolazi?

Janica.

O da!

Martin.

Tako po prilici svakog tjedna jedan put.

Janica.

Hm, to baš ne bi bilo mnogo.

Martin.

Dakle češće dolazi?

Janica.

Dakako, on nas pohadja dan na dan, kad i kad i po dva puta; naš gospodin ne može živjeti bez njega.

Martin.

On dakle samo onda dolazi, kad je gospodin kod kuće?

Janica *nestrpljivo.*

Ah, šta ja znam! A napokon molim Vas, što se Vi za to brinete?

Martin *s naglasom.*

No Bože moj, vidi se, da si prava mužača, koja ne zna, da sluga, kad dodje u otmeniju kuću, mora znati za sve običaje, koji u kući vladaju, da se po tom ravna.

Janica,

koja je Martina s glupom naivnošću gledala, naivno kima glavom.

Ja od tog, što Vi meni tu govorite, baš ništa ne razumijem, ali to znam, da smo, odkad sam ja tu, imali dosta slugâ, ali me još nijedan do Vas takova šta pitao nije.

Martin *porugljivo.*

Zbilja? Kako vidimo, naša gospoda često mienjaju sluge?

Janica.

I te kako! Za kratko vrieme otjeraše trojicu u roku od šest tjedana; . . . ode jedna skitalica za drugom.

Martin.

Na zdravlje! ta baš ne bira rieči. No čuješ li, curo, Ti valjada ne brojiš i mene medju takove skitalice?

Janica *omjerivši ga pogledom slegne ramenima.*

A tko zna . . .?

Martin.

Hvala liepa na toj časti! *(Porugljivo.)* Trsit ću se, da Tebi u volju udjem; *(na stranu)* nije vriedna, da se čovjek na nju ljuti, jer je luda kao puška *(iza kratke stanke primiče se Janici.)* Čuješ, Janice, reci mi bar to: je li Tebe gospodin Veljković kada ovako po licu pogladio? *(Hoće da ju uštipne za obraz, no ona mu se izmakne i udari ga čvrsto po ruci.)*

Janica.

Toga Boga mi nije nikad učinio.

Martin, *koji je, čim ga udari, ruku prinesao ustima.*

Vražja curo! Zar Ti misliš, da po magarcu mlatiš?

Janica.

Da, baš tako! a šta Vi mislite, što bi moj Štefić rekao, da čuje, da ste me Vi uštipnuli — ha?

*

Martin.

Tvoj Štefić a — a — dakle Ti imaš svoga Štefića? Gle, gle, tko bi to od Tebe mislio?

Janica.

O molim liepo, kod nas ima svaka poštena cura . . .

Martin *pada joj porugljivo u rieč.*

Svoga Štefića, je li?

Janica.

No da — Štefića, ili Mikića.

Martin.

Da, da, ta znam ja to, Štefića, Mikića ili Matića.

Janica.

Nu pa što onda, svaka čestita djevojka ima svoga momka, to nije nikakva sramota.

Martin *porugljivo.*

Dakako da nije! Ali reci Ti meni, ne bi li pametnije bilo, kad bi ti umjesto Štefića *(s pathosom pokazuje na sebe)* Martina ljubila?

Janica *smije se.*

Ha, ha, ha! Mislite li, da sam tako luda?

Martin.

A zašto, molim Te?

Janica.

Jer ne pristajem uz tako kićena slugu, kao što ste Vi, već uz seljaka; taj je meni ravan, a moj će se Štefić već ovih poklada sa mnom oženiti. Jeste li čuli, on će se sa mnom oženiti!

Martin *oteže.*

A tako — oženiti *(gleda ju, te niječno maše glavom i rukom).* To mi baš ne bi palo na um.

Janica.

Čujte, Martine, sad je već dosta razgovora! Nosite se odavde, jer ako Vas gospodin bezposlena nadje, bit će Vam naopako.

Martin.

Ta šuti, molim Te, idem i sam, tvoga mi je družtva već dosta! *(Martin baš hoće da podje, u to već Senković unilazi. Kad Martin opazi, da se vrata otvaraju, počme namah po sobi spremati, a Janica spravlja hitro čipke u škrinjicu.)*

PRIZOR SÉDMI.

Predjašnji i SENKOVIĆ.

Senković

unidje kroz sredinu, držeći nješto banaka u ruci. Kad vidi Janicu i Martina, čas stane.

A što Vas dvoje tu radite?

Martin.

Ponamieštam stolice, milostivi gospodine, da milostiva gospodja ne nadje sobu u neredu.

Janica *za se, presenećeno.*

Ala taj laže!

Senković.

A što si Ti stala, Janice?

Janica.

Milostiva gospodja naložila mi je, da joj spremim čipke u ovu škrinjicu . . . Sad sam već gotova. *(Metne škrinjicu na stol i ode, a Martin, koji je sveudilj namieštao stolce, za njom.)*

Senković *zove za njim.*

Hej, Martine!

Martin *vrativ se.*

Zapoviedate, milostivi gospodine!

Senković.

Kaži onomu čovjeku, koji dolje čeka, da ću mu umah vratiti zadužnicu.

Martin.

Bit ćete služeni! *(Ode.)*

PRIZOR OSMI.

SENKOVIĆ sam.

Senković.

Kud mi je žena samo spremila tu zadužnicu, koju sam joj jutros dao za slučaj, ako bi taj čovjek došao prije nego se ja s polja vratim! Sada je seljak svoj dug namirio i treba da mu ju vratim *(podje do pisaćeg stola)*. Da vidimo, nije li tu u pisaćem stolu? Zatvoren je, gdje je samo ključ? *(Traži po stolu.)* Nema ga te nema. Ne bi li možda koji od mojih ključeva otvorio taj stol? *(Kuša otvoriti raznimi ključevi, napokon jedan otvori.)* Eto hvala Bogu! sad ću valjada naći tu zadužnicu! *(Traži po ladici od stola, pregledava razna pisma.)* To nije, nije ni to, ni to nije. *(Izvadi dva pisma, na jedan put pogledav prvo.)* Ah to je! Napokon! *(Drugo pismo je nekuvertiran list, on mu pogleda nadpis.)* Kakav je to list? *(Čita:)* „Angjele života moga!“ Što je to?... List pisan mužkom rukom *(opet gleda u list)*. Pismo je očito izkrivljeno . . . podpisa nema . . . od koga je dakle? *(Ustane i grčevito se primi za čelo.)* O Bože! bi li moguće bilo! Marijo, Ti da me varaš! *(Silom hoće da se umiri.)* Ali ne — jesam li poludio?... ta najprije valja pročitati, a onda suditi. *(Sjedne opet i drhtavom rukom drži list pred očima te čita:)* „Neizkazano me boli, da dvojiš o stalnosti moje žarke ljubavi. Čim zaslužujem tu sumnju tvoju? Ah vjeruj mi premila! . . . .“ *(Prestane čitati, uhvati se za glavu u velikoj uzbudjenosti.)*

PRIZOR DEVETI.

Predjašnji, MARIJA i VELJKOVIĆ.

Dok još Senković glasno čita, pojave se neopaženi od Senkovića Marija i Veljković na vratih i slušaju. Na Mariji se opaža najveći strah i užas.

Senković.

Za Boga, tko joj to piše, tko je taj bezbožnik, koji grabi za mojim najvećim dobrom na svietu. Taj rukopis, premda izkrivljen, ipak mi se čini poznat. *(U taj čas Marija poleti k njemu i iztrgavši mu list iz ruke, baci ga s najvećom brzinom u peć.)*

Senković.

Što je to, Marijo! gdje je list? *(Poleti k peći gdje već list gori.)*

Marija *u najvećoj uzrujanosti, prisiljeno se smije.*

Nema ga više!

Senković *uzrujano, ali ozbiljno.*

A zašto si ga iz moje ruke iztrgla?

Marija

s nesigurnim pogledom na Veljkovića u velikoj smetnji.

Bože moj — ta — ja — ja . . .

Veljković.

Molim Te, prijatelju, kako se možeš žestiti radi takovih trica!

Senković *ne obazirući se na Veljkovića, strogo.*

Tko Ti je pisao taj list?

Marija *još uviek zabunjena.*

Ne znam — valjda jedna prijateljica iz djetinstva.

Senković *strogo.*

To je laž! taj list pisan je mužkom rukom.

Veljković *za se.*

Do vraga, da nije moj list!

Senković *s rastućom strasti sve većma uzrujan.*

Ti dakle hoćeš, da mene uputiš u to, da je taj list pisala koja od tvojih prijateljica, a tvoj vlastiti postupak, cielo tvoje držanje, tvoja uzrujanost, sve govori proti Tebi, što više ako se ne varam i koliko sam pismo u brzini vidjeti mogao, taj list kao da potječe od meni poznate ruke!

Veljković *na stranu.*

To biva sve ljepše!

Senković.

Marijo, još jednom Te pitam, tko je pisao taj list?

Marija *vrlo uzrujana.*

Ne muči me!... Ne znam Ti ništa više reći nego što Ti prije rekoh.

Senković.

To je suviše bezobrazno! Tim licem, punim strave, na kom je ubilježena priznaja, usudjuješ se još tajiti. Ženo! još jednom — govori, ja Ti zapoviedam!

Marija

jedan čas koleba, zatim pogleda Veljkovića, a ovaj ju pogleda pitajućim pronicavim okom, zatim se ona izpravi i kaže Senkoviću oštrim glasom.

Ne ću!

Senković *prime ju za ruku i baci ju na koljena.*

Tom riečju priznala si, nesretnice, svu svoju i moju sramotu!

Veljković *pristupi te ga otrgne od nje.*

Prijatelju, Ti valjda ne ćeš zlostavljati žene. *(Pridigne Mariju.)*

Senković *pridušenim glasom.*

Pravo imaš! Ova tu nije zavriedila ni da pogine od moje ruke... Ja sam ju ljubio svom dušom svojom! Angjeo s neba u mojih očiju ne bijaše tako čist, kao ona, a što sam doživio? *(Opet plane.)* Sramotu!... Okaljano je moje pošteno ime, i ubogo moje diete već sada nosi žig sramote, ... što mu ga vlastita mati utisnu na nevino čelo.

Marija *u velikoj uzbudjenosti.*

Moje diete!

Senković,

koga je taj vapaj očito ganuo, stupi bliže k njoj.

Da diete tvoje, nesretna ženo! *(Kao izvan sebe naglasuje.)* Reci mi ime zavodnika!... Djetetu našem za volju — mogao bih Ti oprostiti! *(Primi ju za ruku i gleda joj čvrsto i očito u oči.)*

Marija

od straha drhće, ne zna, što radi, otima mu se, nu on je ne pusti.

Veljković

podje bliže; u njegovu pogledu vidi se strah, da bi ga odati mogla. Drhćuć iztisne:

Budite iskreni, gospodjo? *(Ona ga pogleda, u licu joj se zrcali bol i ljubav.)*

Senković *skoro bez glasa.*

Reci!

Marija *silom se iztrgne Senkoviću iz ruke i vikne:*

Nikada!

Veljković *uzdahne kao da mu je odlanulo, za se.*

Hvala Bogu!

Senković *u isto doba zavapi.*

Kriva! dakle ipak kriva! *(Očajno.)* Ah!!! *(Izpraviv se polagano Veljkoviću:)* Prijatelju, Ti si čuo sve — Tebi pre-

puštam — Tebe molim, da odrediš što je potrebito *(drhtavim glasom)*. Ali pred moje oči ona nikad više! *(Odilazeć.)* Nikad!

PRIZOR DESETI.

MARIJA i VELJKOVIĆ.

Marija,

čim Senković iz sobe izadje, pristupi naglo Veljkoviću, koji zamišljen stoji.

Milivoju, bio si svjedokom skrajne surovosti moga muža, samo je još to trebalo, da moje i onako slabo osjećanje za njega pretvori u mržnju, koju bi sada uzalud pokušala da ugušim u srcu svome. Ja drhćem pred tim čovjekom i ne ću više da se s njim sastanem.

Veljković *nehajno.*

A što ste naumili?

Marija.

Ne znam ni sama, glava mi gori, činit ću sve, što budeš Ti htio, Milivoju! Ja u taj par ni misliti ne mogu.

Veljković *još uviek stoji i preda se gleda.*

Od koga bijaše onaj list, gospodjo?

Marija.

Ne slutiš li, da si onaj list pisao Ti?

Veljković.

Koja nespretnost spravljati take listove!

Marija.

Pa zato da me koriš? Spravila sam ga, jer mi je bio drag, bijaše jedini, što si mi ga pisao. — Tko bi se nadao, da će nas taj ist dovesti žudjenomu cilju! Čini mi se, da je u Tebi bila neka slutnja, kad si mi prije nekoliko časova kazao, da bi do groba sjedinjeni bili, kad bi ja ma kojim načinom slobodna postala. *(Preda se gorkom ironijom.)* I eto ja sam slobodna. — Milivoju! *(Približi mu se s pouzdanjem, no on ju hladno odbije te pade u rieč.)*

Veljković.

Vi zaboravljate, gospodjo, da mene vežu različiti obziri — moja majka — rod — prijatelji — pa napokon prijateljstvo napram Senkoviću ne dopušta mi, da se javno s Vami pokažem. Cio sviet zvao bi Vas mojom milostnicom.

Marija *gotovo bez glasa.*

Vašom milostnicom?

Veljković *nehajno.*

Da baš tako, jer što mari sviet, da Vas ja ovako ili onako zovem? . . . za nj ostat ćete Vi moja milostnica, te milostnica.

Marija *sve više uzrujana prividnim mirom.*

A što su onda sladke rieči od malo prije, *(gorko)* kad ste me htjeli čak u nebesa ponieti?

Veljković *biva sve hladniji.*

To su fraze, gospodjo, koje kažemo svakoj liepoj ženi, koja nas zanima, osobito u ladanjskoj samoći, gdje nam treba zabave.

Marija.

Zabave! *(Tihim glasom naglasujući svaku rieč.)* Moja ljubav bijaše Ti dakle zabavom? Bože, zar može toliko himbe biti u jednom čovjeku! *(Pristupivši bliže k njemu uzbudjena.)* Reci još jednom tu strašnu rieč, reci, da si se igrao s mojim nesretnim srcem, reci, da Ti je moja ljubav samo zabavom bila, reci, ah nečovječe! . . .

Veljković *u neprilici.*

Ta umirite se, gospodjo! za Boga ne tako glasno! *(Bojazljivo gleda na okolo, da li ih tko sluša; taj strah pokazuje on više manje diljem čitava prizora, kad Marija govori, dok on vazda govori sustegnutim glasom.)* Meni Vas je zaista žao, ali Vi ste si sami krivi.

Marija, *u koje se zrcali velika bol.*

Ja da sam si sama kriva? Jesam li ja prosjačila za ljubav vašu?

Veljković.

Dobro, gospodjo! Ja se priznajem sukrivcem vašim, uza sve to, što sam Vam savjetovao da spalite list, što žali Bože učinili niste. No bilo sad kako mu drago, ja sam pripravan posredovati kod vašeg supruga; samo dok prva bura mine, uklonite se odavle, a medju tim nudjam Vam svaku pomoć, koju sam Vam donekle dužan, da ne morate oskudievati. Ta Vi znate, da niesam siromah — odpratit ću Vas za sada, kamo izvolite, jer me je na to ovlastio vaš suprug.

Marija,

koja je čitavo vrieme s rastućom uzrujanošću slušala.

Stani! — ni rieči više! gadni licumjerče! prekasno Ti pade krinka s bezsramna lica, ali još niesam tako duboko pala, da bih primila kukavne ponude tvoje!

Veljković.

Vi se zaboravljate, gospodjo!

Marija.

Izpred očiju mi, podla kukavice, jer mi se čini, da bih Te sada ovima rukama zadaviti mogla, da Te vrazi odprate u ono nebo, koje si meni pripravio.

Veljković.

Ne zaboravite, gospodjo, da ne imate više proti meni dokaza u ruci, a ja niesam čovjek, koji bi se česa god plašio; *(ironički)* no ako bi Vam se baš prohtjelo čije krvi . . .

Marija.

O ne boj se, podla dušo! nijedan vlas ne će pasti s tvoje poštene glave; — odtale sada! Ja ću sama put svoj naći!

Veljković *odilazeći.*

Pazite, da se ne pokajete! Odbijate li zbilja pomoć moju?!

Marija.

Odtale!

Veljković.

Dobro, Vi ste tako htjeli! *(Ode.)*

PRIZOR JEDANAESTI.

MARIJA sama.

Marija

gledala je s uzdignutom glavom za njim, nu čim on vrata za sobom zatvori, padne na bližnji naslonjač i sakrije si lice rukama,

Izdana — ostavljena! Jao meni! . . . da li snivam ili bdijem? O, nije to san, već grozna java! Onaj podli stvor kako se boji, da ga ne odam! Ne, ne boj se, kukavice! Žena će pokazati Tebi mužkarcu, da je kadra sama podnositi posljedicu svoje zablude, kojoj si Ti isto toliko kriv kao i ja slaba ženska, koju si obmamio, izdao. Živi samo mirno, izdajice, u zaklonu moje tajne, a ja ću poći stranom stazom, kuda me je zaniela nemila kob . . . A tko će za me i pitati . . .? Nitko — baš nitko . . . *(prene se naglo)* pa ipak moje diete, moja mila Zorka pitat će, kad odraste, za svoju nesretnu majku — i onda će joj reći, da je nje-

zina majka opaka žena, — ne će smjeti ni imena joj spomenuti, ni žaliti za njom! — Ali to ne smije biti, ona je moja, ona mora sa mnom! Mora! *(Tiho kao da se boji, da bi ju tko čuti mogao.)* Svoje volje ne će mi je dati, ja ću se ušuljati u sobu *(ide prema vratima na desno)* i odnieti ju sobom — nitko me ne će vidjeti. *(Stane.)* Oh kamo me zavede strast i očajan položaj! Što mi je palo na um! Ja da tog angjelka povedem sobom na put, da ga izvrgnem gladu i Bog zna kakovu zlu. *(Opet podje k vratima.)* Ali! Samo još jedanput poljubit ću ju, samo još jedanput privinut ću na svoju grud jedini stvor, koji me na ovom svietu iskreno ljubi. *(Hoće da unidje, opet stane i prisluškuje.)* Čujem nešto šuštiti — u njezinoj sobi, netko težko uzdiše — to je Dragutin!! Moram ići . . . ovaj čas valja da ostavim taj dvor, s njim se više sastati ne mogu. *(Bolno.)* Ah! otići, a niti je ne vidjeti, niti na grudi svoje privinuti! Oh — — srce mi hoće da pukne! *(Pram vratima.)* S Bogom, milo diete moje, — ne proklinji svoje majke, ta njezin grieh bijaše ljubav, *(plačući)* ljubav bez sreće i časti. S Bogom — s Bogom! *(Kolebajući se ode.)*

(Zastor padne.)

ČIN DRUGI.

Elegantno uredjen salon. U sredini vrata, s obiju strana veliki prozori sa zavjesami; uz prozor ukusan namještaj sa cviećem. Na lievo pobočna vrata, na desno prozor sa zavjesom. Moderno salonsko pokućtvo, ukusno ponamješteno.

PRIZOR PRVI.

ZORA sama.

Zora

unidje kroz sredinu u ukusnom kućnom odielu. U ruci drži slamni šešir.

Još se nisu vratili! Tim bolje! — Naši zagrebački gosti, gospodin Latković i njegov gospodin sin otišli su, da s otcem pregledaju naše gospodarstvo. — Neka to samo što dulje potraje — bar ću se medjutim oporaviti od utisaka galanterije, kojom me je u ovo kratko vrieme mladi Latković neprestano obsipavao. — Uh! još mi i sada šumi glava, kad mislim na one prazne fraze i laskanja, koja poput papige jednako govore mladi ljudi, ne imajući srca ni uma! — Uvjeravao me je dapače i o svojoj ljubavi — govorio o budućnosti, — meni, koja ga pravo ni ne poznajem — pa on, koji ničim, upravo ničim ne bi bio kadar, da bi mi — *(Netko kuca na vratih.)* Netko kuca, tko bi to bio? *(Glasno.)* Unutra!

PRIZOR DRUGI.

Predjašnja i VELJKOVIĆ.

Veljković *unidje, on izgleda nješto stariji, al je ipak dobro uzdržan.*

Moj naklon, gospodično Zorice!

Zora *ponešto iznenadjena.*

Ah Vi ste, gospodine Veljkoviću? Vam se još niesam nadala.

Veljković *ljubazno.*

Nestrpljivost dovede me prije reda ovamo!

Zora.

Nestrpljivost?

Veljković.

Pa Vi se tomu čudite!

Zora.

Ja Vas bar ne shvaćam, gospodine Veljkoviću!

Veljković.

Ne znate, kolikom nestrpljivošću izčekujem Vaš odgovor, koji će odlučiti sudbinom života moga.

Zora.

Bila bih Vam zaista zahvalna, da ste se još koji dan strpjeli.

Veljković.

Jučer, kad sam u vašega otca zaprosio vašu ruku, rekoste, da se na tako važan korak ne možete na brzo riešiti. No od jučer do danas minuo je gotovo čitav dan i jedna noć, bijaše dakle dosta vremena *(tiše i srdačno)* za ljubeće srce, da se rieši!

Zora *neugodno dirnuta.*

Za ljubeće srce da, — za moje srce ne; — ja sam, gospodine Veljkoviću, po želji otca moga dosta o tom razmišljala, da li bih za Vas poći mogla; — no ne zamjerite, ako Vam kažem, da ja ljubavi za Vas ne osjećam, a za to Vam ni ženom biti ne mogu.

Veljković

poražen gleda ju u čudu, napokon mučno iztisne rieč.

Tako? — Kako da si onda tumačim onu često i preveliku ljubežljivost napram meni? Nieste li Vi svojom prijaznošću tek tinjajuću vatru u mom srcu sve to više uzpirivali, dok napokon nije buknula silnim plamenom ljubavi za Vas — da za Vas, koji me sada odbijate!

Zora *u čudu ga gleda, zatim ponosito.*

Zabranjujem Vam, gospodine, da me vriedjate. — Ako ste Vi u sujeti svojoj prijaznost moju, pa bila Vam pokazana i u nešto većoj mjeri, smatrali znakom ljubavi — tomu niesam ja kriva. No to pamtite, da ja ljubavi ni za Vas, ni za ikoga na svietu jošte osjećala niesam.

Veljković.

Istina je, gospodično, ja Vas strastno ljubim, ali uza sve to ipak mi je jasno, da vaše ponašanje napram meni nije bila obična prijaznost — jêr čas me odbijaste, da Vam se niesam usudio ni približiti, čas pako bijaste tako mila, da je od slasti svaka žilica u meni treptila, a u mom srcu odjekivale rieči: — ona te ljubi! A sad, kad sam sav sretan snivao o blaženstvu braka sa ljubljenom ženom, sada hoćete, da me bacite u pakao zdvojnosti! *(Blažje.)* Ali ne, Zorice, — Vi varate samu sebe *(sa rastućom strasti).* Vi me ljubite! Vi hoćete, Vi morate biti mojom ženom!! —

Zora, *koja ga je slušala sve s većim nemirom.*

Čujte me, gospodine Veljkoviću! Zadnje, što Vam imam kazati, rado bih zašutila, no mislim, da Vas tim ne bi izliečila od bludnje, u kojoj se nalazite. Zato sam prisiljena, da Vam se, ako i proti volji, iskreno izpovjedim.

Veljković.

Molim Vas, Zorice, samo mi ništa ne tajite.

Zora.

Dobro dakle! Vi bijaste već od djetinjstva dobar prijatelj moga otca. Meni ste vazda bili sklon i što sam bivala starija, sve više rasla je i vaša pažnja, vaša rekla bih otčinska dobrota napram meni, no uzprkos tomu često mi se pričinilo, da ta vaša dobrota izvire iz osjećaja, komu se ja nikada ne bih smjela odazvati, jer ga vraćati ne mogu. I to je, vidite, razlog, da sam često bila s Vama neprijazna, a kad se Vi rad toga snuždiste, stidila sam se svoga ponašanja i bojala se, da sam krivo o Vama sudila, pa sam nastojala, da tu pogrješku izpravim, usiljavajući se, da budem s Vami, kako i sami opaziste, neobično ljubezna. Ako sam pogriešila, bilo je to nehotice i Vi mi, molim Vas, oprostite — ali to znajte, da niesam ni čas osjećala ljubavi za Vas, niti ću ikad osjećati.

Veljković *sav poražen.*

Hvala Vam na iskrenosti, no da ne budem izvrgnut rugu kojekakovih ljudi, koji moje osjećanje ni razumjeti ne mogu, molim Vas, da o toj stvari nikomu ne govorite.

Zora.

Glede toga možete biti posve umireni! *(Veljković ustane.)* Vi odlazite, ne ćete dočekati otca?

Veljković.

Doći ću, kad vaši gosti otidju, ako mi bude ikako moguće. *(Podje po šešir, koji je kod dolazka odložio bio. Na stranu.)* Odbija me, al ja mislim, da ipak nije sve izgubljeno! *(Nakloni se i ode.)*

PRIZOR TREĆI.

ZORA sama.

Zora.

Dakle ipak! što sam slutila, vidim, da je istina. — Taj čovjek vladao se napram meni načinom, koji niesam

nikad pravo razumjeti mogla! Ah za Boga! Kako je moguće, da misli, da ću ga ja ikad uslišati moći! *(Nestašno.)* Pa neka sada tko kaže, da niesam djevojka, kojoj se sreća smieši? Na jednoj strani mladi gradski gizdelin Latković, a na drugoj vremešni ladanjski — mladić! . . . Prekrasnih li izgleda za budućnost!

PRIZOR ČETVRTI.

ZORA, zatim SENKOVIĆ, LATKOVIĆ i ZVONIMIR unilaze.

Latković.

Sada razgledasmo čitavo gospodarsto, draga gospodično! Liepo je, veoma liepo, . . . svagdje se opaža ruka marljiva i razumna gospodara. Kamo sreće, da su nam svi vlastelini takovi, ne bi nam jedno vlastelinstvo za drugim prelazilo u ruke tudjinaca!

Senković.

To nam je, brate, svagdanji kruh, ako ne radiš valjano, nemaš odkuda da živiš.

Zora.

A jeste li vidjeli i moje gospodarstvo, gospodine Latkoviću? Kuhinju, izbu i vrt?

Zvonimir *pristupivši k Zori sa crvenom ružom u ruci.*

Evo Vam dokaza, da smo i tamo bili i moram Vam reći, da me je uzoran red u vašem vrtu upravo zadivio! *(Pruživ joj ružu, koju ona primi i pristupiv bliže, tiše Zori:)* Ova ružica neka Vam govori umjesto mene.

Zora *šaljivo.*

Za mene je niema, ja njezina govora ne razumijem.

Zvonimir *ugrižljivo.*

Ne? Ta bijaste u odgojilištu.

*

Zora *ponešto uvriedjena.*

Da, no ipak Vas uvjeravam, da nam s te strane floru niesu tumačili.

Zvonimir.

Ne zamjerite šale, gospodično. Smijem li Vam reći, što crvena ruža znači u govoru cvieća?

Zora.

Hvala Vam, niesam ni malo ljubopitna.

Latković, *koji se do sada razgovaraše sa Senkovićem.*

Čini mi se, da se naša mladež svadja.

Senković *šaljivo.*

Šta Ti na um pada! Misliš li zbilja, da je moja Zorka neuka seljanka, koja bi se mogla svadjati sa svojim gostom?

Zora.

Mi se zaista ne svadjamo, gospodine Latkoviću! Vaš gospodin sin hoće samo, da mi o nečem predavanje drži, a ja se tomu opirem.

Zvonimir.

Gospodična tvrdi, da se je već oprostila sa školskimi klupami.

Zora *porugljivo.*

I da svaki predmet ne shvaćam s jednakim oštroumljem. *(Zora i Zvonimir podju šetajući na desnu, a Latković i Senković na lievu stranu pozornice.)*

Latković.

Ta tvoja mala mora da je vrlo prkosna.

Zora.

Čuste li, što je vaš gospodin otac rekao?

Senković *gleda za njima.*

Pusti djecu, ona će se već sporazumjeti.

Zvonimir.

Ja bih volio, da ste čuli, što je sad kazao vaš gospodin otac.

Zora.

Ne vidim u tih riečih ništa osobita.

Zvonimir.

Zbilja? Kažite mi bar, bi li za Vas bio zanimiv gradski život? Da Vas na primjer vjerna ruka *(hitro)* odvede s ladanja u grad?

Zora.

O ne brinite se, mi ćemo svakako u grad, *(Senkoviću)* je li, otče, čim poklade dodju, da se do sita naplešem.

Zvonimir *za se.*

Očito ne će da me razumije!

Senković.

Šta u grad? Da, da.... *(Latkoviću.)* To sam joj morao obećati, premda će me mnogo truda stajati, da za više tjedana napustim stare svoje navike. Ali što ćemo, tako mora da bude, kad imaš odraslu kćer u kući.

Latković.

Evo ti, Zvonimire, najljepše prilike, da gospodičnu unapried angažuješ. *(Senković i Latković nastave dalje razgovor.)*

Zvonimir.

Gotovo da se ne bih mogao na to odvažiti, jer — —

Zora *ironički.*

Jer poznajete čar gradskih gospodja, pa biste kraj toga lasno zaboravili na priprosto seljačko djevojče. A šta bih ja

onda, da se najednoč nadjem usred dvorane bez žudjena plesača *(smije se)* ha — ha — ha!

Zvonimir.

Vi ste veoma okrutni sa mnom i zato želim, da Vam se bog ljubavi mjesto mene što prije i što okrutnije osveti!

Zora.

Do sada mi je na svu sreću poznat samo iz mitologije.

Latković *pogleda na sat.*

Doba je, da krenemo! — — Četiri sata su minula, a odavle do grada ima dobre tri ure.

Senković.

Nadam se, da ćeš me u buduće češće razveseliti svojim posjetom i da ne ću morati opet godinu dana čekati, da Te pozdravim u svojoj kući.

Latković *Senkoviću povjerljivo.*

Tomu ću se pozivu tim radije odazvati, pošto me sada ovamo ne vuče samo prijateljstvo napram Tebi, već i želja, da mi kćerka tvoja postane snahom, što bi sva moja obitelj smatrala osobitom srećom.

Senković *izbjegavajući.*

To je vrlo laskavo po nas, no ipak se takova šta, kô što sam Ti već kazao, na brzu ruku riešiti ne da i — ne smije, ali će mi svakako drago biti, ako me od sada češće pohodiš.

Zvonimir,

koji se kod zadnjih rieči sa Zoricom približio Senkoviću.

Za to ću se već ja pobrinuti, ako dozvolite, gospodine Senkoviću?!

Senković.

Dakako, da dozvoljujem, mladi prijatelju.

Latković.

Mi se sigurno ne ćemo opirati i skanjivati na tu ekskurziju, jer vidim, da se kod Tebe svidja mome sinu isto tako, kao i njegovu otcu.

Zvonimir *tiše Zori.*

A što Vi na to kažete, krasna gospodično?

Zora.

Da su mi prijatelji moga otca vazda dobro došli.

Zvonimir *tiho i znamenovno.*

Velik ste diplomata!

Latković.

Mislim, da su naši ogrtači u drugoj sobi.

Zora *pokazuje na lieva pobočna vrata.*

Da, izvolite samo ovuda, gospodo!

Senković *odilazeći.*

Ja ću, Zorice, gospodu odpratiti komadić puta.

Zora.

Samo se na skoro vrati, otče! Znaš, da si za večeras naručio gospodina Veljkovića.

Senković.

Ah, taj će već na me čekati. *(Svi odlaze, no Zora se umah vrati, uzme šešir i hoće da ode, no u to unidje sluga.)*

PRIZOR PETI.

ZORA, zatim SLUGA.

Sluga.

Gospodično! gospodin Plavić moli, da ga primite.

Zora.

Gospodin Plavić?

Sluga.

Jest, gospodično!

Zora *u zabuni, za se.*

Bože, što da uradim? Ne znam, bi li ga primila, ili ne — al sad je već tu i zna, da sam kod kuće. *(Okrenuvši se.)* Neka udje! *(Sluga ode i otvori vrata; Vladimir unidje.)*

PRIZOR ŠESTI.

ZORA i VLADIMIR.

Vladimir.

Oprostite, gospodično, da uznemirujem. Došao sam u poslu gospodinu otcu, a čujem, da je ovaj čas otišao.

Zora

podje mu u susret, te mu pruži ruku, koju on poljubi.

Nije liepo, Vladimire, da tako sa mnom govorite. Vi znate, da meni smetati ne možete.

Vladimir.

Ipak bih imao povoda, da se tužim na Vas.

Zora.

Jesam li Vas zbilja čime uvriedila?

Vladimir.

Uvriedili — ne — to nije pravi izraz onomu, što bih Vam kazati hotio.

Zora.

Dakle, da čujem?! *(srdačno)* ta mi smo odavna medjusobno ugovorili najveću iskrenost.

Vladimir.

Da, to bijaše u ono sretno vrieme, kadno Vam je još put do našeg dvorca bio najmilijom šetnjom. Ali sada! . . . Što sakrivih, da Vas već odavna ne vidjeh ondje?

Zora.

Ah, Vladimire, Vi nieste sakrivili.

Vladimir.

Onda Vam je jamačno tu šetnju zabranio gospodin otac, jer sam Vas prečesto pratio?

Zora.

Da, Vladimire, zašto da Vam tajim?

Vladimir.

I to zato, jer smo odrasli. U djetinjstvu nije nas nitko u tom priečio, ali sada već moramo da osjetimo tu nesretnu mržnju naših otaca!

Zora.

Da, i ja velim, da je tomu krivo jedino neprijateljstvo napram vašem otcu; ali što ću! — Vi znate, Vladimire, koliko ja svoga otca ljubim. Ne samo da je meni neizmjerno dobar, nego je dobar i svakomu drugomu, pa sam ga već više puta htjela upitati, zašto toliko mrzi vašega ubogoga roditelja, nu niesam se usudila, jer mi neka tajinstvena sjeta, koja kan da obavija čitavo njegovo biće i koja ga gotovo nikad ne ostavlja, ne da, te ne da, da mu se približim s onom djetinjom iskrenošću, kao što bih željela.

Vladimir.

Nemojte se radi toga uznemirivati, ja sam uvjeren, da će doći vrieme, koje će učiniti kraj toj nemiloj neizvjestnosti.

Zora.

Da bi Bog dao!

Vladimir.

Svršivši svoje nauke prije godinu dana, došao sam, da se poklonim vašemu gospodinu otcu! Nadao sam se, da ću pomiriti naše roditelje, — ali uzalud — vaš me je otac primio hladnom uljudnošću tako, da sam namah uvidio, da me susreta kao nerado vidjena znanca, a to me je tako porazilo, te se niesam ni ufao govoriti o tom izmirenju.

Zora.

I Vi ste nas uzprkos tome danas opet posjetili?

Vladimir.

Važni poslovi, koji se tiču moje porodice, a donekle i vašega otca, doveli su me ovamo i jedino tomu imam zahvaliti, da sam se opet s Vami sastao. Tko, zna bi li Vam inače i s Bogom reći mogao!

Zora *neugodno dirnuta.*

Da mi reknete s Bogom? Vi odlazite dakle, a kamo?

Vladimir *s nekim naporom.*

To jest, mi ćemo svi otići.

Zora *uplašeno.*

Svi . . . Ta to nije moguće! . . . Komu ćete ostaviti svoje gospodarstvo?

Vladimir, *koji se za čas poosbilji.*

Mi ćemo ga prodati. *(Opet se sabere.)* Ta Vi znate, Zorice, da sam Vam kazao, da niesam odgojen za gospodarstvo, već za odvjetnika. Ja moram da nastupim odvjetničku praksu.

Zora *veoma uzrujana, te ga pozorno motri.*

Ne, Vladimire, sad mi nieste istinu kazali! Vi mi doduše rekoste, da ćete otići, ali sam i to čula od Vas, da ćete često zalaziti u roditeljsku kuću, a sad da odilazite svi? Zašto? To je tajna za mene.

Vladimir.

Tajna . . . .?

Zora.

Jest tajna! Oblak, koji je samo časak preletio vašim čelom, odade mi jasno, da nešto preda mnom krijete. *(Drhtavim glasom.)* Priznajte, da je tako!

Vladimir.

Zorice! zašto da nešto tajim Vama, što će naskoro i onako svatko znati, samo bih želio da prije govorim s vašim otcem.

Zora *veoma umiljato.*

Ali onda ćete mi sve kazati, zar ne, Vladimire, Vi mi ne ćete ništa zašutiti?

Vladimir.

Sve ću Vam kazati, sve, pa i to, što u mojoj duši biva. *(S naglasom.)* A ja Vam imam mnogo toga kazati, Zorice, mnogo, *(sve vatrenije)* o čem zavisi sva sreća moja.

Zora *s velikim saučešćem ga gleda.*

O kad bih bar i ja toj sreći što doprinieti mogla!

Vladimir.

Kako ne! Samo Vi možete! jedina Vi na tom svietu!

Zora *veoma uzrujana.*

O Bože, Vladimire! *(Na čas si sakrije lice objema rukama.)*

Vladimir.

Zorice! *(Primi njezinu ruku, te ju strastno poljubi, zatim se silom umiri.)* Vaša me je angjelska dobrota sasma smela, a ja moram sabran stupiti pred vašega otca. — Ja ću se na čas udaljiti i gledati, da se umirim, a i Vas molim, da se umirite! Za koji dan vidjet ćemo se! *(Sluša.)* Čini mi se, da se je vratio vaš otac! .... Idite, Zorice, idite! Ne bih želio, da nas otac skupa zateče.

Zora, *koja se takodjer sabrala.*

Da — da, ja ću se udaljiti. *(Srdačnó mu pruži ruku.)* Dakle, do vidjenja, Vladimire!

Vladimir *opet joj poljubi ruku.*

Do vidjenja, Zorice!

Zora

podje do vratâ, tamo se okrene i još jednom rekne srdačno:

S Bogom! *(Zatim ode.)*

Vladimir *srdačno.*

S Bogom! *(On gleda za njom i čim ona ode, podje Vladimir prema vratima, no u to već ulazi Senković.)*

PRIZOR SEDMI.

Predjašnji i SENKOVIĆ.

Vladimir *se nakloni, na što mu Senković hladno odvrati.*

Ne zamjerite, gospodine, da Vas uznemirujem; no došao sam k Vama u poslu.

Senković *hladno.*

Čim Vam mogu služiti?

Vladimir.

Poznato Vam je, da su naši imovni odnošaji veoma loši.

Senković *oštro.*

Oprostite, meni nije o tom ništa poznato. Ja se ne brinem za imovne odnošaje mojih susjeda!

Vladimir *uzrujan silom se svlada.*

Da u kratko kažem: naše je imanje prezaduženo. Dobrota moga otca s jedne strane...

Senković *ironički.*

Dobrota...?

Vladimir *uzbudjen.*

Da.... dobrota.

Senković *upadne mu u rieč.*

A znate li Vi, mladi gospodine, kako se ta dobrota inače označuje?

Vladimir.

Riečju, gospodine, koja ne dolikuje sinu, da ju izusti o svom otcu. Dopustite, da priedjemo na stvar.

Senković *mirnije.*

Da čujemo! *(Pokazuje na fotelj.)* Izvolite! *(Oba sjednu.)*

Vladimir.

Radi tih dugova prieti nam već za osam dana ovrha. Mislim, da mi ne treba tek kazati, da sam sve moguće pokušao, da ju odklonim, no to mi još do sada nije pošlo za rukom. Vaša je obitelj nekada oveću svotu pozajmila mome otcu, uz uvjet, da dotle ne će odkazati glavnicu, dok se budu kamati točno plaćali. Ta je glavnica uknjižena tek na četvrtom mjestu na našem posjedu, pa biste ju kod dražbe sigurno izgubili, jer znamo, kako se u takovih zgodah u bezcienje imanja prodavaju. Došao sam, dakle, da Vas upitam, ne biste li htjeli naše imanje kupiti, koje sa svih strana s vašim graniči.

Senković *ugrižljivo.*

To bi svakako Vama veoma u prilog bilo.

Vladimir *neugodno dirnut, ponosito.*

Našoj porodici ni malo ne, gospodine! Tu se radi o poštenju, koje nam nalaže, da tako radimo. No o kakovoj probiti, koja bi po nas koristna bila, ne može biti govora, to nam brani čast našega imena. Sjećam se iz djetinjstva, da ste često izrazili želju, kako bi bilo zgodno, da možete vaše imanje našim posjedom popuniti. Ovako biste, kao jedan od glavnih vjerovnika, došli do tražbine, što bi inače, ako se imanje ovrhom proda, možda nemoguće bilo.

Senković.

Ja sam, moj gospodine, svoju tražbinu proti Vam već smetnuo s uma, a što se toga tiče, da bih ja htio vašim dobrom svoje povećati, na to sam doduše nekada mislio, no sada ne idem za tim, da bih svoje gospodarstvo razširio. *(Ironički.)* Kako vidite, bit će bolje, da potražite drugoga kupca, koji će Vam pomoći da spasite *(ironički)* čast vašega imena. *(Ustane.)*

Vladimir *takodjer ustane.*

Ja sam sada, gospodine, po svojih nazorih, svršio dužnost dužnika napram vjerovniku i čovjeku, koji je nekoč svojemu prijatelju pomogao u nevolji, no mislim, da tim korakom niesam nikoga umolio, da brani naše poštenje, jer to je stvar naše porodice. U ostalom ne će taj udarac, koji nam prieti, u meni slomiti ni moj zdrav razum, ni volju za rad, pa se nadam, da ću biti kadar sam uzpostaviti časovito uzdrmanu čast našega imena. *(Nakloni se i ode.)*

Senković *gleda za njim.*

I ona hulja imade takova sina! .... Gotovo da mu zavidim! — — Ta skrb, ta odlučnost, kojom se zauzima za svoga otca, koji toga ničim zaslužio nije, u malo da me niesu umekšale ... Ali ne! On je sin svoga otca, a zlotvora moga .... ne, i nikad ne! Neka propadne, nije ni vriedan bolje sudbine.

PRIZOR OSMI.

SENKOVIĆ i ZORA.

Kod zadnje rieči stupi Zora unutra. Senković se prene i umukne.

Zora.

Ti si se već vratio, tatice?

Senković.

Da, čini se, da ti je vrieme brzo prošlo. Je li Plavić s Tobom govorio?

Zora *uplašena.*

Da, otče ....

Senković.

Jesi li dugo razgovarala s njime?

Zora *slobodnije.*

O niesam, — samo nekoliko časova, pa sam onda otišla u svoju sobu.

PRIZOR DEVETI.

Predjašnji i VELJKOVIĆ.

Veljković

unidje i nakloni se Zori i Senkoviću.

Senković *pruža mu ruku.*

Baš mi je drago, da me niesi ostavio na cjedilu. Ti moji Zagrebčani malo su me razveselili, no zatim se opet neko zlo namjeri na me.

Veljković.

Susreo sam se sa mladim Plavićem, nije li on bio kod Tebe?

Senković *zlovoljno.*

Da — on.

Zora *napeto sluša čitav razgovor.*

Veljković.

Ah, sad pojmim tvoju zlovolju! A što je tražio kod Tebe?

Senković.

Otac mu je spao na zadnje grane, pa hoće, da ga ja spasim.

Zora *za se.*

O Bože!

Veljković.

Tako!

Senković.

Nudi mi, da kupim njihovo imanje, jer bih inače mogao izgubiti glavnicu, koja je uknjižena na četvrtom mjestu na Plavićevom dobru . . . Tako su prezaduženi, da im ništa ostati ne će, ako se imanje ovršno proda. *(Zora se trgne, što Veljković opazi. Senković se pakostno smije.)* Ha, ha, dobro li je gospodario onaj ludjak!

Zora *podje k otcu, drhtavim od boli glasom.*

Otče moj, dobri, mili roditelju! . . . Ublaži se . . . ne sudi tako o sirotinji, koja je pala u veliku nevolju! Pomozi joj! . . . Ta Ti niesi nikada bio nemila srca! . . . Sudi sâm, zar je sin kriv lakoumnosti svoga otca. Ako imaš povoda mrziti na otca njegova, zašto da njega mrziš?

Veljković *za se.*

Ona za njeg moli!

Senković *srdito pram Zori.*

Šuti, diete, Ti ne znaš, o čem se radi.

Zora.

Ah, otče, makar da i ne znam, o čem se radi, ali je liepo biti plemenitim i opraštati svomu neprijatelju.

Senković.

Čuj, djevojko, tomu ne praštam ni na smrtnoj postelji.

Veljković *za se.*

Ona ga ljubi!

Zora *sve više uzbudjena podje sasma blizu otca.*

On je bolestan, otče, a majka mu stara i nemoćna, pa oni da oskudievaju, a istom Vladimir! On da to gleda, da stradaju oni, koje on ljubi. Tà otče, ja Te pojmiti ne mogu! Pomozi, otče, pomozi!

Senković, *koji ju je dosad ukočeno gledao, rine ju od sebe.*

Nesretnice! Ti ga ljubiš!

Zora *sakrije lice rukama, uplašeno.*

Otče! — ja ne znam — ne znam ništa — ne otče! — Ali samo to znam — da ću poluditi, ako on postrada.

Senković.

Čuj me dakle, nesretno diete! Njegov otac skrivio mi je, što ja Tebi kazati ne mogu. No znaj, da volim vidjeti mrtvu Tebe jedinicu svoju, koju ljubim više nego zenicu oka svoga, nego da ikada prekoračiš prag onoga prosjaka!

Zora *iznemogla krikne.*

Prosjaka — o Bože! Prosjak dakle! . . .

Veljković,

komu se ljubomornost i strast na licu čita, pristupi k Senkoviću.

Umiri se, molim Te, ne ubijaj kćeri svoje! —

Senković.

O bolje da je ne imam, nego da bih to doživjeti morao!

Zora *tiho plače.*

Veljković.

Bilo bi najbolje, da se za čas razstanete, dok se umirite.

Senković.

Idi! — nu iz kuće mi ne izlazi! Ni korak!

Zora *glavom mahne, da ne će i plačući ostavi sobu.*

PRIZOR DESETI.

SENKOVIĆ i VELJKOVIĆ.

Senković *sjedne, gledajući preda se.*

Veljković *sa strane ga motri; blagim glasom.*

Niesi li prestrogo govorio s tvojom kćerkom? . . . Žao mi je djevojke . . . .

Senković.

To mi Ti kažeš, Ti, koji znaš, da u Vladimirovu otcu mrzim zavodnika njezine majke. *(Veljković se prene.)* Da mrzim čovjeka, koji je uništio svu sreću moga života! Koji mi je oteo ženu, koju sam obožavao!

Veljković.

Da, uvidjam . . . takova šta se nikada ne prašta.

Senković.

Ti se jamačno još svega dobro sjećaš, što se je sbilo, kad sam ju one kobne večeri uhvatio u krivnji?

Veljković *sbunjen.*

Sjećam se, sjećam.

Senković.

Niesi li joj tada nudio kuću svoju kao utočište, u kojoj je onda još živjela tvoja čestita majka, a ona odbila ponudu tvoju!

Veljković.

I kako odlučno!

Senković *sve više uzrujan.*

Voljela je poći po noći i studeni pješke u njegov dvor, a odanle ravno u Beč, gdje ju je opet on podupirao. Ta to si mi Ti sam pripoviedao, da joj listove šalje iz Zagreba pod imenom njezinih roditelja, kojim se i sada još služi.

Veljković.

Dà, dà, to sam na svoje oči vidio, nu zašto o tom govorimo? Ti si se jamačno već izmirio sa svojom sudbinom i sada mora Ti biti prva briga budućnost tvoje kćeri . . . . *(Neodlučno.)* Jesi li govorio s njom o mojoj ponudi?

Senković *zlovoljno.*

Jesam, ali se ne nadam ničemu po današnjem izkustvu.

Veljković.

Baš današnji slučaj mogao bi mnogo tomu doprinieti, da se ona odluči za me.

Senković *stane pred Veljkovića.*

A Ti, — Ti bi htio uzeti djevojku, koja drugoga ljubi?

Veljković.

Zorica me poznaje, ona je privikla meni, pa ne podje li za toga mladića, poći će za me. A ja *(prisiljenim čustvom)* ja sam napokon tvoj prijatelj, pa bih se sretnim scienio, da mogu zapriečiti Tebi nepovoljan brak.

*

Senković.

A ako bude Tebi, kao što je meni bilo?

Veljković *sakrivajuć svoju zabunu pod utiskom čuvstva.*

Ne — ne — toga se ja ne bojim, do toga ne će nikada doći. Tvoja kćerka je djevojka, kakovih se malo na tom svietu radja.

Senković *tronuto.*

Pravo veliš! . . . Ufam se u Boga, da će moja kćerka bolje čuvati svetinju braka, nego li njezina majka, koja ju je tako bezočno pogazila. (*Pogleda na lievo.*) Ne govorimo dalje! . . . Zorica je unišla u sobu polag, ajdemo, da nas ovdje ne zateče, kao na dogovoru. Palo bi joj to u oči.

Veljković.

Da — da, ajdemo. Ali dopustit ćeš, da se doskora opet vratim i s njom govorim . . . Šta Bog da! . . . Ajdemo, prijatelju! (*Odu.*)

PRIZOR JEDANAESTI.

ZORA sama.

Dolazi polagano na lieva pobočna vrata, sjedne uz stol i podboči rukom glavu.

Zora.

Otišli su! . . . Sad opet slobodnije dišem . . . Ti ga ljubiš, — rekao mi je otac. Da, ljubim ga svim žarom prve ljubavi! Njegov lik u mojoj duši nikada potamnjeti ne će. Svaku žrtvu dopriniela bih radostno, samo da njega izbavim od nevolje, ali što da činim, ne znam! A tko će me svjetovati, kad nikoga nemam na svietu! — Kako su sretne one djevojke, s kojimi majka dieli svaku bol i svaku radost . . . Meni to nije sudjeno. Jedva toliko znam, da sam imala majku i da ta majka još živi . . . To mi reče Vladimir i ništa više. Ostavila

me već u najmladjoj dobi života moga . . . A zašto? O, tko bi mi znao odgovoriti na to! Zašto je ostavila naš dom? (*Razmišlja.*) — Ah, ostavite me, crne misli! (*Blago.*) Moja majka ne može biti zla. — (*Ustane.*) Ona me za cielo ne bi odbila od sebe, ne bi me nazvala nesretnicom, jer njega ljubim — žena je — prostila bi! (*Tihom strasti.*) O, Vladimire! Danas znam, da i Ti mene ljubiš, a ja Ti pomoći ne mogu! (*Sjedne opet i rukom podboči glavu.*)

PRIZOR DVANAESTI.

ZORA i VELJKOVIĆ.

Veljković *smjerno.*

Smetam li, gospodično?

Zora *ravnodušno.*

Meni ne smeta nitko.

Veljković.

Dopustite prijatelju, da Vam sućut svoju izrazi.

Zora *sbunjeno.*

Na čem?

Veljković.

Gospodin otac bio je malo prestrog s Vami, no vjerujte, da je uzrok, s kojega toli mrzi na Vladimirova otca, prevelik, a da ne bi uzavrio, kada na nj samo i pomisli.

Zora *upozorena.*

A znate li Vi, zašto ga mrzi?

Veljković *kao u smetnji.*

Nu da . . . donjekle . . .

Zora *ustane.*

O, recite mi, što znate! . . . Možda bih ja našla put, da ih pomirim.

Veljković *svečano.*

Put do njihova izmirenja vodi samo preko groba.

Zora.

Užasno! A što su djeca tomu kriva?

Veljković.

Ništa — nu ipak biste se Vi sami odrekli Vladimirove ruke, kad biste znali za uzrok, koji se za sada pred Vami tajiti mora.

Zora.

Čini mi se, da bih se mogla svega odreći, svake sreće na tom svietu, o kojoj djevojka snivati smije, samo kad bi ih mogla spasiti od nevolje!

Veljković.

Uzmite, gospodično, kad bi vaš otac i htio kupiti to imanje, odkuda mu sile za nadgledanje? Tu bi uz njega morala biti dobra gospodarica, koja bi ga u radu svojski podupirala, ali tako nije moguće.

Zora.

Mislite li, da sam ja diete?

Veljković.

Otci nikad ne računaju sa kćerkami, koje su za udaju. Kako rekoh, o tom nema ni govora, da vaš otac kupi Plavićevo dobro i pod svoju starost naprti si novi teret. Plavić će morati kojemu drugomu susjedu ponuditi svoje imanje.

Zora.

A komu? U čitavoj okolici nema čovjeka, osim Vas i otca moga, koji bi mogao platiti taj dug.

Veljković *kao da razmišlja.*

To je istina!

Zora.

A je li i Vam ponudio imanje?

Veljković.

Čitao sam ponudu u novinah.

Zora *nesigurno.*

Vi biste si laglje pomoći mogli, nego moj otac.

Veljković.

Mislite?

Zora *kao gore.*

Vi se i onako kanite ženiti . . .

Veljković *na stranu.*

Što čujem? Sad pomozi, srećo! *(Glasno, bolno.)* O, gospodično, kad nas odbije stvor, koga ljubimo, onda se osobito u mojoj dobi ne ženi više. *(Podje tobože ganut k prozoru desno i sjedne kao zamišljen.)*

Zora.

Recite mi dakle, što mislite, ne bi li se inače pomoći moglo?

Veljković.

Jedini je spas u tom, da dobrovoljno proda svoje imanje, i to što prije, inače je propao. Lasno bi bilo, da je Vladimir sam. Mlad čovjek, ako i pati, prepati, ali oni starci, to je grozan teret za njega!

Zora.

A ipak ga je dužan nositi.

Veljković.

Meni ga je iskreno žao — jer, kako poznajem odnošaje gradske, teret je prevelik, on pod njim pasti mora.

Zora.

O Bože! . . . A od nikud pomoći!

Veljković.

Da sam oženjen, vjerujte, ja bih mu od sve duše pomogao — ali tako ne mogu, jer bih si navalio toliku brigu, da bi mi napokon i dodijalo. Da sam srećom dobio vašu ruku, ne bi se ni časa smišljao, ali Vi me odbiste!

Zora *mahne rukom.*

Ah, — tko bi uzeo djevojku, koja ljubi drugoga!

Veljković.

Ja, Zorice! Čovjek, koji više ljubi Vas, nego sama sebe. Radi Vas kadar sam pregorjeti i to, da ljubite drugoga.

Zora.

Bože moj!

Veljković.

Razmislite dobro, da možete biti spas onomu, koga ljubite, a nikada vašim biti ne može!

Zora.

Užasne li rieči! — Nikada — nikada!

Veljković *ljubomorno, za se.*

O, kako ga ljubi!

Zora *grčevito sklopi ruke, kao na molitvu; tiho:*

O Bože! daj mi jakosti — da ga spasim! — *(Na njoj se opaža prevelika duševna borba, napokon plaho izusti:)* Gospodine Veljkoviću! . . . ako mislite, da čovjek sa ženom sretan biti može, koja ga ne ljubi . . . *(Stane iznemogla.)*

Veljković *ljubazno Zori.*

Recite, što Vam je na srcu, ta znate, da govorite prijatelju svomu.

Zora.

Spasite ih . . . i ja ću Vam biti *(skoro bez glasa)* ženom!

Veljković *strašću.*

Spasio bih ga, pa da za nj tražiš polovicu života moga! Spasio bih ga, jer Te ljubim, kako još nikada čovjek ženu ljubio nije. *(Primi ju za ruku, koju Zora hoće polagano da mu iztrgne.)* O, ne uzteži mi ruke tvoje, ta posut ću ju cjelovi svoje žarke, neodoljive ljubavi . . . Moja si! . . . moja ćeš biti do vieka! *(Strastno joj ljubi ruku.)*

Zora

pusti Veljkoviću ruku, nu kad on glavu do ruke prigne, okrene se od njega i bolnim glasom muklo iztisne:

Grozno! *(U to već zastor pada.)*

ČIN TREĆI.

Jednostavna soba. Glavni ulaz u sredini pozornice. Na lievo pobočna vrata, blizu vrata ponamješteno je više šivaćih strojeva, jedan uz drugi sa stolicami. Na desno veći stol; na njem razno skrojeno rublje; za stolom divan, oko stola ovdje, ondje uz zid jednostavni stolci.

PRIZOR PRVI.

MARGARITA, IVKA, MILKA i više švelja.

Margarita sjedi kod stola i šije; Ivka i Milka dogotavljaju rukom košulje, sjedeći svaka kod svoga stroja.

Margarita

skromno obučena s crnom kapicom na glavi.

Samo marljivo, djevojke, jer vam je gospodja pripravila već dosta posla. *(Pokazuje na skrojene stvari, koje na stolu leže.)*

Ivka.

O, toga nam uz Vas nikada ne manjka. Da je do Vas, Vi biste nas upregli do mrke noći.

Milka.

To je živa istina!

Margarita.

Rad ne škodi nikomu, to si dobro zapamtite!

Ivka.

To se osobito na Vami opaža! Od samoga rada baš ste užasno udebljali. *(Smije se.)* Ha, ha, ha!

Milka *u isti mah.*

Ha, ha, ha!

Margarita.

Znam, da sam mršava, nu to nije nikakova sramota! U poštenju i radu može čovjek . . . .

Ivka *upade joj u rieč, porugljivo.*

Ostati starom partom!

Margarita.

Vidim, da šibate na me, nu ja za to hajem i ne hajem; ako sam stara, u poštenju sam ostarila i niesam se nikada dala pratiti od ljudi, kakvi vas danomice prate.

Milka.

O, molim, kakovi ljudi?

Ivka.

Valja Vam znati, da su to gospoda, s kojom smo se upoznali na plesu.

Margarita.

Na kakovu plesu?

Milka.

U gradskoj pivari i drugih gostionah.

Margarita *zalomi rukama.*

U gostionah! . . . Za ime božje! Pa vi idete na takove plesove!?

Ivka *porugljivo.*

Da — a ljetos čekat ćemo Vam za volju, dok nas pozovu na sveučilištni ples, ili na ples mlade gospode!

Margarita.

Tu čast znam, da ne ćete dočekati; ali za poštene radnice niesu nikakovi plesovi, a najmanje oni u gostionah.

Milka.

O, tamo dolaze samo fina gospoda.

Ivka.

I ponajviše oženjeni ljudi.

Margarita.

O, Isuse! A jeste li uz njih vidjeli i njihove gospodje?

Ivka.

Dogodilo se je i to, da je pod krinkom došla na ples i otmena koja gospodja, da s ljubomora uhodi svoga muža. Ha, ha, ha!

Milka.

Mislite li Vi, da čovjek baš mora nevaljan biti, ako se zabavlja?

Ivka.

Pa napokon niesmo mi zagrebačke švelje nikakove svetice; takova roba može se dobiti samo u Beču, odkud je naša gospodja i Vas dobavila.

Milka.

Zato Vas ipak ne će papa proglasiti sveticom.

Margarita.

Molim Vas, prestanite već jednom! Još bih se mogla razljutiti. *(Na stranu.)* Ah, ala su te djevojke izopačene! Kad sam ja bila mlada, bilo je to posve drugčije. Da im to kažem, sigurno mi ne bi vjerovale . . . *(Njetko kuca.)* Unutra!

PRIZOR DRUGI.

Predjašnji i ZVONIMIR.

Zvonimir *u ukusnom odielu stupi unutra.*

Molim, jesam li pravo došao gospodji Tomaševićki?

Ivka *skoči.*

O, jeste, jeste, gospodine Latkoviću!

Margarita *na stranu.*

To je jedna od onih ptičica!

Zvonimir *Ivki.*

A bi li mogao govoriti s njom?

Ivka.

Morate pitati gospodičnu Margaritu. *(Posmjehom pokazuje Margaritu.)*

Zvonimir.

Tako! *(Nakloni se, onda na stranu.)* Brrrr! Ne bih joj htio biti Faustom! *(Margariti.)* Molim dakle, mogu li govoriti s vašom gospodjom?

Margarita.

Izvolite samo meni kazati, što želite, ja sam tu mjesto gospodje.

Zvonimir.

Žao mi je, ali ja ono, što želim, ne mogu kazati, nego samo vašoj gospodji. *(Smjerno i veoma prijazno.)* Molio bih Vas dakle liepo, da ju samo na čas pozovete amo.

Margarita.

Kad nije inače, učinit ću, kako zapoviedate. *(Za se, odilazeći.)* Moram priznati, da je vrlo, vrlo prijazan. *(Ode na lieva pobočna vrata. Čim Margarita ode, skoče Ivka i Milka do Zvonimira, te se pouzdano s njim rukuju.)*

Ivka.

Koji Vas je bies amo donio?

Milka.

To sam baš i ja pitati htjela.

Zvonimir *tiho, držeć obadvie za ruke.*

Htio sam vam samo kazati, da će naše družtvo večeras u Maksimir. Naručili smo tamo malu večeru, zato sam došao, da vas upitam, hoćete li s nama?

Ivka i Milka *pljeŝćući rukama.*

Dakako, da hoćemo!

Milka.

A što imate posla s gospodjom?

Zvonimir.

Naručit ću košulje. . . .

Milka.

Ta znate, da ona ne prima naručbe od pojedinih mušterija.

Zvonimir.

To ja ne trebam znati.

Ivka.

Ala je tupa, mili Bože! Ja sam Vas umah razumjela. Vi ste se samo htjeli riešiti onoga staroga zanovietala. (*Zvonimir smiešeći se kima glavom. Najednoč se Ivka i Milka trgnu i pobjegnu svaka na svoje mjesto.*)

Ivka *tiho Zvonimiru.*

Već dolaze! (*Zvonimir stane sasma ozbiljno sa šeširom u ruci.*)

PRIZOR TREĆI.

Predjašnji, MARIJA i MARGARITA.

Marija

u sasma jednostavnom odielu; njezino držanje je ozbiljno, dostojanstveno.

Zvonimir *ponješto u neprilici nakloni se, na stranu:*

Do biesa, zar je to švelja!

Marija.

Vi ste me dali zvati, gospodine?

Zvonimir.

Da . . . oprostite! . . . Htio sam Vas moliti, da za me napravite šest finih košulja.

Marija *uljudno.*

Žao mi je, gospodine, ali ja ne primam nikakovih naručbina od pojedinih osoba, jer radim samo za jednoga trgovca, koji s tom robom u veliko trguje, gdje mi dakle nikada ne uzmanjka rada.

Zvonimir.

Onda oprostite, što sam Vam dosadjivao. (*Nakloni se i ode.*)

Marija *Margariti.*

Molim Vas, odbijte bezuvjetno svakoga, koji bi mi htio nuditi posla. Posjeta ne trebam nikakovih, a povrh toga znate, da mi jedva dotječe vremena za krojenje. (*Ode opet u svoju sobu.*)

PRIZOR ČETVRTI.

Predjašnji bez MARIJE.

Margarita.

Vi se, kako se čini, dobro poznajete s tim gospodinom, pa ste mu mogle reći, da radimo samo za dućan.

Milka.

Mi smo . . . .

Ivka *naglo ju prekine.*

Imale prečega posla, nego da o tom s njim govorimo. (*Namigne Milki, da šuti.*)

Margarita *Ivki.*

Vi pripoviedate sve, štogod znate, i pitate za sve, što na Vas i ne spada. Čudim se dakle, da nieste već i o tom govorili s onim gospodinom.

Ivka.

To je živa istina, da ja sve znati i vidjeti moram, a rado i pripoviedam. Ali kad dodju takova gospoda, onda mi naša gospodja ne pada na um.

Margarita.

Dosta zlo! . . . . Pa Vas nije stid to kazati! (*Njetko kuca.*) Unutra! (*Vladimir stupi u sobu.*)

PRIZOR PETI.

Predjašnji i VLADIMIR.

Vladimir *pozdravi prisutne.*

Margarita *podje mu u susret.*

Molim, što želite, gospodine?

Vladimir.

Rado bih govorio s gospodjom Tomaševićkom.

Ivka *Milki.*

Taj je Boga mi liep!

Margarita.

Izvolite samo meni kazati, čim Vam mogu služiti, jer ja sam tu mjesto gospodje.

Vladimir.

Ne zamjerite, ali o poslu, koji mene ovamo vodi, ne mogu s nikim govoriti, već samo s vašom gospodjom.

Margarita *na stranu.*

To je već drugi, koji tako govori. (*Glasno.*) Gospodja ne prima nikakova posla, jer radi samo za jednu trgovinu.

Vladimir.

Moj posao nije takove vrsti; ja sam došao samo u posjete gospodji.

Margarita.

Ali ona ni posjetâ ne prima.

Ivka.

Zaista, gospodine, naša gospodja ne prima nikoga.

Milka *na stranu.*

Hm! toga bih ja već primila.

Vladimir *vadi posjetnicu.*

Mene će primiti, budite uvjereni. Samo joj, molim Vas, predajte ovu posjetnicu.

Ivka *za se.*

O, da mi je samo moguće pročitati njegovo ime! (*Pridigne se na stolcu, kad Margarita mimo prolazi, ne bi li mogla čitati.*) Uh! (*Na stranu.*) Baš niesam ništa vidjela! (*Dotle Margarita ode u Marijinu sobu.*)

Milka

veoma prijazno nudi stolac Vladimiru, koji ozbiljno stoji na svom mjestu.

Izvolite sjesti, gospodine, dok gospodja dodje.

Vladimir *ostav stojeć na mjestu, hladno.*

Hvala!

Ivka.

Vi nieste iz Zagreba, gospodine?

Vladimir *kao gore.*

Niesam!

Milka *tiho i brzo Ivki.*

To mora da je trapista! *(Srdito nastavi svoj rad, u to Marija unidje.)*

PRIZOR ŠESTI.

Predjašnji i MARIJA.

Marija

podje Vladimiru srdačno u susret; Vladimir joj poljubi ruku.

Ah, gospodine Plaviću, koliko me obradovaste svojim dolazkom. Ne bih gotovo ni vjerovati mogla, da ste Vi onaj mali Vladimir, koji sada već kao zrio muž preda mnom stoji!

Vladimir.

Ali tomu ima već četrnaest godina, milostiva gospodjo, odkad se nevidjesmo.

Marija *težko uzdahnuvši.*

Da, punih četrnaest godina!

Ivka,

koja je s Milkom metnula na se ogrtač i šešir.

Mi idemo, gospodjo! Već je sedam sati!

Marija.

Možete ići. Samo Vas molim, da se navratite k našemu trgovcu i da donesete, ako bi imao što za nas.

Ivka.

Hoćemo, gospodjo!

Milka *Ivki.*

Hajdemo brzo! Vani nas sigurno čekaju naši angjeli čuvari!

Ivka.

Brzo, brzo! Preporučamo se. — Laku noć!

Marija.

Laku noć! *(Vladimir, pridigav se malo, nakloni se.)*

PRIZOR SEDMI.

MARIJA i VLADIMIR.

Marija.

A sad ćemo se nas dvoje razgovarati bez svjedoka. Je li Vas iznenadio moj dolazak?

Vladimir.

Mi smo se zaista ne malo začudili, kad smo primili vaš list i doznali, da ste se vratili u domovinu. Čim su mi okolnosti dopustile, pohitao sam ovamo, da Vas vidim. Dolazim po nalogu otca svoga, jer je on siromah već dugo bolestan.

Marija *saučešćem.*

Bolestan, vaš otac!? Sad pojmim, zašto već tako dugo niesam od njega dobila nikakova lista.

Vladimir.

Kostobolja ga muči već preko pol godine, a uz to još i naši nesretni odnošaji. Sve ga je to tako shrvalo, da je tjelesno posve smalaksao. Jedva biste ga prepoznali!

Marija *u čudu.*

Vaši nesretni odnošaji!? Ja Vas ne pojmim!

Vladimir.

Moj je otac materijalno sasma propao.

Marija.

Nije moguće! . . . Ta vaš otac bio je onda još imućan vlastelin, kad sam ja ostavila Hrvatsku.

Vladimir.

Onda da, ali sada je već tako daleko došlo, da će nam za koji dan ovrhom prodati imanje.

Marija.

Za ime božje, kako se je to dogodilo?

Vladimir.

Prevelika dobrota moga otca mnogo je tomu kriva. Dok je moja mati živjela, bila je ona, kako i sami znate, duša čitavoga gospodarstva.

Marija.

Da, ona je bila čestita, vriedna žena!

Vladimir.

Poslije njezine smrti ne samo da je gospodarstvo nazadovalo, već je otac njekojim razsipnikom žirirao mjenice na znamenite svote. Nijedan od tih bezznačajnika nije se brinuo, da plati svoj dug, već je sav teret pao na moga otca. S početka je plaćao dospjele mjenice, nu kasnije, kad već nije mogao plaćati, pao je malo po malo u lihvarske ruke.

Marija.

To je strašno!

Vladimir.

A što je još najužasnije po me, ja sam takodjer pomogao upropastiti otca svoga!

Marija.

Vi, Vladimire! Ta Vi bijaste uviek uzoran sin, ponos svojih roditelja . . . .

Vladimir.

Da, uzoran sin za bogata otca. Nu za siromaka, kao što bijaše moj otac — ne!

Marija.

Kako da Vas razumijem?

Vladimir.

Razumjet ćete umah. Dok sam polazio gimnaziju, moj je otac još prilično živio, nu čim sam stupio u više nauke, već je od godine do godine težje prolazio. Meni nije nikada povjerio svoje materijalne nezgode. Nauke sam svoje svršio na pražkom sveučilištu. Najmanji dio praznika sproveo sam u domovini, već sam i opet putujući po inozemstvu potrošio silu novaca, a o biedi, koja je u otčinskoj kući sve to više mah preotimala, niesam ni sanjao. — Meni nije nikada ništa manjkalo, živio sam, što no kažu, kao gospodski sin. Moj otac je sve prodavao, što se je prodati moglo, pozajmljivao je novaca i slao ih meni. Nije imao toliko snage, da mi rekne: „Sinko, mi smo ubogi! Ti moraš raditi i o vlastitom trudu svršiti nauke svoje.“ O, koliko bi to častnije bilo po me! Nu do toga nije došlo. Moj ubogi otac propadao je sve to više, samo da mene valjano odgoji.

Marija *ganuta.*

Ne osudjujte ga s toga, Vladimire! Njegova namjera bijaše plemenita!

Vladimir.

Znam to, milostiva gospodjo, ali prevelika njegova ljubav napram meni postala je zlokobnom po svu našu porodicu. Da sam bar više nauke svršio svojom privredom, koliko bi otac samo time prištedio bio. Kako sam se kasnije obaviestio, mi bismo tada još mogli bili spasiti svoju djedovinu, onda još nije prekasno bilo, nu sada nam nema pomoći.

Marija.

Zašto ne prodate imanje na parcele?

Vladimir.

Ne bi nam ništa pomoglo, jer tko kupuje danas parcele? Ponajviše seljak, koji samo na obroke plaća, i to netočno. To nam, kako rekoh, ne bi pomoglo.

Marija.

Jeste li ga nudili vašim susjedom?

Vladimir.

Svi su čitali u novinah oglas o dobrovoljnoj prodaji, no nijedan se nije javio kao kupac. I stranci su dolazili, ali kad su se u gruntovnici uvjerili, da je imanje prezaduženo i da se radi dugova prodati mora, sada svaki čeka na ovrhu, jer se s punim pravom nada, da će ga dobiti u bezcienje. Riečju, činio sam sve, što čovjek u takovoj zgodi činiti može, no ništa mi ne podje za rukom, sve je prekasno.

Marija.

Ne varam li se, vaš najbližji susjed htio je nekoč kupiti vaše imanje?

Vladimir *s naglasom.*

Znam, koga mislite. Bio sam i kod njega.

Marija.

Vi ste usprkos njegovoj mržnji pokušali .....?

Vladimir.

On je zadnji, komu sam se obratio, i to baš u njegovu interesu, no on je u svojoj mržnji na nas stvar sasma drugčije primio. Odpravio me je načinom, da me još i sad srce zebe.

Marija *bolno.*

To imate meni zahvaliti.

Vladimir *u čudu.*

Vam, milostiva gospodjo, kako da to razumijem!

Marija.

Ne pitajte, Vladimire! Ne mogu Vam ništa više o tom kazati. Moju bol i zdvojni plač nesretne žene i majke slušale su samo nieme zidine samotna mi stana! No kanimo se toga žalostnoga razmatranja, koje i onako k ničemu ne vodi! Kažite, što radi milo moje diete? Pita li još za me?

Vladimir.

Pitala je, dok smo se smjeli sastajati, no ja po vašoj želji rekoh joj samo, da živite negdje u svietu pod tudjim imenom.

Marija.

On — moj muž — brani Vam sada sastajati se?

Vladimir *uzdahne turobno.*

Ah, da!

Marija.

A zašto?

Vladimir.

Ta odrasli smo!

Marija.

Bože moj! Njegova mržnja ne poznaje granica. (*Mirnije.*) Vi znate, gospodine Plaviću, da je Zorica već u osamnaestoj godini. Da li je tko već zaprosio njezinu ruku?

Vladimir.

Nema sumnje, da se mnogi za nju otimaju, nu do sada je gospodin Senković, koliko mi je poznato, još svakoga odbio.

Marija.

A ona? — ne ljubi li nikoga?

Vladimir *ozbiljno gleda preda se.*

Ne varam li se, to ona ljubi onoga, koga njezin otac najviše mrzi.

Marija *pola u strahu, pola sretna.*

Vas, Vladimire! . . . Vas ona ljubi?!

Vladimir.

Mislim, da ljubi!

Marija.

I ona Vam je priznala ljubav svoju?

Vladimir.

Kad sam ono radi tog nesretnog duga pošao gospodinu Senkoviću, slučajno se sastadosmo. Ne rekoh joj, što me je ovamo dovelo, već se htjedoh samo oprostiti s njome. Ona se silno uzruja i upre u mene krasne svoje oči, pune boli i ljubavi. Bijaše tako potresena, da joj je glas plačljivo drhtao, a samo djevičanska stidljivost mogla je suzbiti navalu suza.

Marija.

A Vi, Vladimire?

Vladimir.

Ja sam joj nešto govorio, nu sam više ne znam što. Samo to znam, da sam onaj čas osjetio neodoljivi čar njezine blizine — strast me svlada i jedva što sam se u zadnjem času toliko svladao, da joj niesam odmah priznao svoju ljubav i povjerio najmilije svoje osnove o našoj budućnosti.

Marija.

Imali ste bez dvojbe razloga tomu . . .?

Vladimir.

Mislio sam, da ću bolje uraditi, ako prije govorim sa njezinim otcem. Činilo mi se nedostojnim, da predobijem za se djevojku iza ledjâ njezina otca. Nu kako već rekoh, način, kojim me je primio, odvratio me od moje namjere.

Marija *zabrinuto.*

I Vi ćete radi neuspjeha kod prodaje vašega imanja i radi otčeve mržnje odreći se Zoričine ruke?

Vladimir.

Nipošto, milostiva gospodjo! To bi bila skrajna kukavština. Ako je moj otac izgubio imetak, zato je u mene mladost, znanje i volja za rad, i ja ne tražim od njezina otca ništa, nego nju. Čim mi okolnosti dopuste, govorit ću sa Zoricom, a onda s njezinim otcem.

Marija.

Ali, ako Vam je ne dade?

Vladimir.

Onda će mi morati navesti razlog, a to on kao pošten čovjek u takovu slučaju učiniti mora. Što ću tada da uradim, ne mogu znati, . . . ali to osjećam, da sam spreman uzdržati i najtežju borbu s protivštinami, koje bi mi smetale, da ne dodjem do mete svojih želja.

Marija.

Oprostite, gospodine Plaviću, ubogoj majci, ako Vam dodijava prevelikom brižljivošću . . . Vaš mi je muževni značaj velikom utjehom i nadom, da ćete napokon i pobiediti u borbi, koju očekujete. Vjerujte mi, da konac te vaše borbe izgledam istom zebnjom, kao i Vi sami, jer se radi o sudbini moje jedinice, radi se o njezinoj sreći, koju kako vidim,

samo uz Vas može naći. Mene je i onako u domovinu vratila ponajviše želja, da nju vidim odraslu, a daó Bog i sretnu!

Vladimir.

Vrlo sam Vam zahvalan, milostiva gospodjo, na vašoj izjavi. Dao Bog, izpunile se naše želje! (*Ustane.*)

Marija.

Zar već odlazite?

Vladimir.

Moram poći, ali se nadam, da ćemo se naskoro opet vidjeti!

Marija.

Kažite svojim doma, da kad ovamo dodju, moju kuću smatraju svojom, bar dotle, dok si ovdje stan i kućanstvo podpuno ne uredite. Sve, što imam, malo je, ali ću od srca dieliti s Vami.

Vladimir *ganuto.*

O, hvala Vam .... ta dobrota! ...

Marija.

Nije, već dužnost moja. Ne ću da govorim o tom, predaleko bi nas zavelo. Ostajte zdravo, Vladimire! ... Želim, da me što skorije opet posjetite i radostnih glasova donesete ....

Vladimir *poljubi joj ruku.*

Dakle do sretnijeg vidjenja!

Marija *s uzdahom.*

Do sretnijeg!

Vladimir *se nakloni i ode.*

PRIZOR OSMI.

MARIJA, zatim IVKA i MARGARITA.

Čim Vladimir ode, unidje Ivka s velikim svežnjem, koji metne na stol.

Ivka.

Evo, gospodjo, to mi je predao ovaj čas naš trgovac, da umah sutra možemo započeti. Ostalo poslat će nam po svom slugi, jer je toga mnogo. (*Podje k vratima, kuda je otišla Margarita i govori unutra:*) Gospodično Margarito, ajdete spremit ove stvari.

Margarita *udje.*

Ala je toga mnogo!

Ivka.

To nije još ništa, dobit ćemo još mnogo više!

Marija,

koja je do sada pregledavala razno švelo.

Kako to? Vi ste mi jučer rekli, da će nam poslati samo košulje za njeku gospodju. Ta imamo i onako već suviše rublja da dogotovimo.

Ivka.

One košulje dat će drugomu, jer je taj posao mnogo prešniji. To je oprema za jednu zagorsku vlastelinku. Mora brzo gotova biti.

Margarita.

Oprema?

Marija *vidljivo se zanima.*

Za zagorsku vlastelinku! Ne znate za koju?

Margarita *Mariji.*

Uvjerena sam, da zna sve od kraja do konca.

Ivka.

Ali to sam samo slučajno saznala, možete mi slobodno vjerovati.

Marija.

No da čujemo!

Ivka.

Kad sam odavle krenula, navratim se u dućan našega trgovca. Tamo su imali pune ruke posla, a gospodin mi reče, da malo pričekam. Mlada, liepa gospodjica, jedan stariji i jedan mladji gospodin izabirali su razno žensko rublje i druge stvari za kuću. Što niesu gotova po svom ukusu dobiti mogli, to su naručili, ali su zahtievali, da mora sve za osam dana gotovo biti. Plaćali su sve gotovim novcem, a kupovali su toga mnogo, jako mnogo. Trgovac se raztapao od uljudnosti, te u jedanput zapita starijega gospodina: gospodin i gospodična valjda su zaručnici? A ovaj će na to sasma veselo: „Jesu, jesu, gospodine!“ Nu mladjemu kao da to nije sasma po ćudi bilo, jer se je njekako zlovoljno ogledavao. Mora da je ljubomoran, jer je, Boga mi, prestar za svoju zaručnicu.

Marija.

Ne ćete li nam već jedanput kazati, kako se zovu?

Margarita.

Ona sve tako na dugo pripovieda.

Ivka.

Doći ću odmah na to, no to je baš najzanimivije, kako sam to doznala.

Marija.

Nastavite dakle, ali samo u kratko!

Ivka.

Trgovac zatim upita, kamo bi smio poslati naručene stvari. Stariji, očito otac mlade, htio je odgovoriti, nu mladji mu upade u rieč i odgovori, da će već sam poslati po robu. Na to umah otidju iz dućana. Eto ti! pomislih, sad sam uzalud čekala, a niesam ništa doznala.

Margarita.

Pa valjda nieste ništa ni doznali?

Ivka.

O, i te kako sam doznala! Umolih trgovca, da mi brzo spremi stvari za sutra i ja hajde kući. Jedva da sam izašla pred dućanska vrata, al koga vidim — moje strance, kako se razgovaraju s mladim gospodinom Latkovićem. Oni se brzo oprostiše s njime, a ja pojurim za njim, što sam igda mogla.

Marija.

Tko je taj gospodin?

Margarita.

Onaj isti, koji je kod Vas htio naručiti košulje.

Ivka *nastavlja.*

Čim sam ga dostigla, zapitala sam ga, kako se zovu zaručnici? On se tomu doduše malo čudio, nu jer poznaje moju ljubopitnost, reče mi . . .

Marija *nestrpljivo.*

Ta recite već jedanput, kako se zovu?

Ivka.

Zaručnica se zove Zora Senković, a zaručnik Milivoj Veljković.

Marija

skoči sa svoga stolca, na kom je sjedila, i s užasom zavikne:

To nije moguće! . . . Vi lažete!

Ivka *sasvim uplašena.*

Za Boga, gospodjo, zašto bih lagala?

Marija *strašno uzrujana.*

Zato, jer to nije moguće, jer je to luda izmišljotina onoga gospodina!

Ivka.

Ja Vas uvjeravam, gospodjo, da nije ni riečca izmišljena. I gospodin Latković se tomu čudio, jer je i on doznao po meni, da su zaručeni. Neki dan još, kad je kod njih bio, niesu mu toga povjerili — (*zapinje*).

Marija *nestrpljivo.*

Dalje, dalje, govorite, kažite mi sve! —

Ivka.

Ali kad Vas to tako uzrujava!

Marija.

Čuste li, ja Vam zapoviedam! . . . Ne, (*sklopivši ruke*) ja Vas molim, kažite mi sve, što ste čuli, ja moram sve znati!

Ivka *u smetnji.*

Gospodin Latković se sam zanima za svaku bolju gospodičnu; znate, on kuca svagdje, gdje ima novaca . . .

Marija *sve nestrpljivija.*

Pustite to, govorite samo o njoj! —

Ivka.

Kako rekoh, on se je ne malo začudio, kad sam mu pripoviedala, da su naručivali opremu, i da mora biti sve

gotovo za osam dana. Poslije gledasmo za njima, kad su unišli k zlataru. — Posumnjasmo, ne idu li naručiti prstenje. Gospodin Latković me umoli, da idem pod kakovom god izlikom onamo. Ja učinih po njegovoj želji, i čim sam stupila u dućan, vidim, da zbilja kupuju vjenčano prstenje. To je sve živa, živcata istina, to sam ja na svoje oči vidjela.

Marija,

koja je napetom uzrujanošću i odgovarajućom igrom pratila svaku rieč Ivkinu, jedva se drži na nogû.

Hvala! . . . Idite sada . . . idite! . . .

Ivka *polagano odilazi, za se.*

Uboga gospodja! . . . Ja bih ipak rado znala, što je to njoj u jedanput?

Margarita *pristupivši k Mariji prosećim glasom.*

Saberite se, gospodjo!

Marija *grozničavo uzrujana.*

Spremite te stvari. Ja idem!

Margarita.

Kamo gospodjo?

Marija.

To ćete kasnije saznati, sada samo činite, što Vam kažem. (*Margarita odnese nekoje stvari, i ode kroz pobočna vrata.*)

Marija.

Oj ljudski izrode — tako si daleko došao!? Hoćeš da se oženiš s kćerju majke, koju si zaveo pod krinkom svete ljubavi, a zatim ju podlo ostavio. Ali, tako mi Boga, to ti ne će za rukom poći, dok je u meni života, prije ću ti ovom slabom rukom izčupati prokleto srce, nego li bi . . . (*S užasom.*) Ali ako ga ona ljubi, ako se Vladimir vara?

To bi užasno bilo! — Zar još niesam dovoljno okajala svoj grieh, niesam li se dosta napatila, da sam još i to dočekati morala? *(Zdvojno se uhvati za glavu objema rukama.)* Zar ću još morati satrta od stida vlastitoj kćeri priznati sramotu svoju, samo da ju spasim iz pandja te nemani ljudske. *(Časak ukočeno preda se gleda.)*

Margarita *tiho dolazi i podje do nje, čuvstveno.*

Gospodjo! . . . . dodjite k sebi — primirite se malo! . . . *(Plačući.)* Ja Vas više slušati ne mogu!

Marija

kao da se osvješćuje, prodje nekoliko puta rukom preko čela.

Margarito, Vi ste tako dobra — a ja sam tako nesretna!

Margarita *moleći.*

Samo se malko odmorite, gospodjo! *(Daje joj stolac.)*

Marija *sjedne, grozničavo.*

Da, primirit ću se — samo mi donesite ogrtač i rubac — ali samo brzo, Margarito! *(Magarita odlazi.)*

Marija *opet se ponješto ohrabri.*

Ja ću — ja ću — ali što ću?! O Bože! Pamet mi se muti — samo da ne poludim — samo sad ne! . . . . *(Sve slabije.)* Samo sad ne! . . . *(Iznemogla spusti glavu na ruke, koje na stolu počivaju.)*

Margarita,

koja joj donese ogrtač i rubac, kod zadnjih rieči već za njom stoji, a kad se ona slomljena na stol sruši, sklopljenih ruku.

Uboga ženo! *(U to zastor padne.)*

ČIN ČETVRTI.

Ista soba kao u prvom činu.

PRIZOR PRVI.

ZORA i SENKOVIĆ dolaze.

Senković *uzbudjen.*

Tajno se vjenčati, što Ti na um pada? . . .

Zora.

To je moja čvrsta odluka.

Senković.

Ali to ne može biti.

Zora *suspregnuto.*

A zašto ne, otče?

Senković.

Zato, jer ne samo da se protivi starom našem običaju, već nam je paziti na rod i prijatelje, koji očekuju, da budu dionici toga svečanoga čina, koji je slava u čitavoj porodici. Pa napokon imamo li se čega stiditi, da se krijemo pred svietom?

Zora.

To ne, — ali svi ti razlozi mnogo manje važe od onih, koji mene nukaju na tajno vjenčanje, razlozi, koji to neodoljivo zahtievaju.

Senković *zlovoljno.*

Govori dakle, da čujem, što Te je prinukalo na takovu odluku!

Zora.

Ti znaš, otče, da Veljković kupuje Plavićevo imanje . . .

Senković.

Da, — i mogu Ti reći, da mi time ni malo ne ugadja!

Zora *ponešto uzrujana.*

On ga kupuje meni za volju.

Senković.

Tebi za volju? . . . Kako da to razumijem?

Zora

u neprilici gleda preda se, govori više tihim, čuvstvenim glasom.

Ja hoću time da Vladimira spasim od propasti, koja mu prieti, i zato se . . . moram brzo i tajno vjenčati, . . . jer bi se on inače mogao domisliti, da sam ja žrtva njegova spasa, i njegova ljubav prama meni ne bi nikada dopustila, da ga pod tu cienu . . . spasim od nevolje, u kojoj se nalazi.

Senković *sve više uzrujan.*

Mahnito djevojče! Ti se dakle udaješ samo s razloga, da dušmanu otca svoga možeš osigurati nezasluženi mir i zadovoljstvo!

Zora.

Ah, otče, smiluj se! Ako iole pojmiš bol, koja meni život truje, Ti bi me morao razumjeti. (*U afektu stupi bliže k njemu.*) Predstavi si onaj strašni čas, kad bi pred njihova vrata došli ovršitelji, da im oduzmu sve, što su njekoč svojim zvali. (*Podje bliže k prozoru i prstom pokazujući van.*) Vidiš li onaj dvorac tamo, otče?

Senković *se neopažen od Zore odkrene.*

Zora *nastavlja:*

Moje oči jasno razabiru u njem svaki predmet, opažam sve, što u njem i oko njega biva, pa da bih morala vidjeti, kako iz onoga dvorca izlazi Vladimir, taj ponositi i plemeniti mladić, ponižen i satrven od sramote i boli, a za njim pogrbljen, bolestan otac i starica baka, kako lišeni svega svoga, kao prosjaci ostavljaju djedovski svoj dom, ja bih svisnula od boli i očajanja!

Senković.

A znaš li Ti, da je sva ta strahota, koju mi sada predočuješ, igrarija napram onomu zlu, što ga je stari Plavić meni spremio!

Zora.

Ne mogu da sudim o tom, jer ne znam, što Ti je učinio . . . Nu ipak mislim, otče, (*podje opet k otcu*) da bi mu Ti prostiti mogao!

Senković *učini odvratnu gestu.*

Zora *nastavlja sklopljenih ruku.*

O, kad bi Ti znao, kako ga ljubim, koliko trpim, ah, otče, Ti bi bio milosrdan . . . Ti bi prostio, otče!

Senković *uzdrman.*

Prestani, Ti ne znaš, što zahtievaš, nesretno diete! Ostavi me!

Zora.

Otče . . .! Dobri moj otče . . .!

Senković *strogo.*

Idi! . . . ostavi me!

Zora *sva satrvena odilazeći.*

I sve uzalud! . . .

*

Senković *očajno prema strani, kud je Zora otišla.*

Evo prokletstva materine krivnje! (*Sjedne i gleda preda se, u to Veljković udje.*)

PRIZOR DRUGI.

SENKOVIĆ i VELJKOVIĆ.

Veljković *unilazeći.*

Došao sam po našem dogovoru, da podjemo zajedno do moga novoga mlina, što sam ga od grofa, moga budućega susjeda, kupio. Trebat će dosta popravaka.

Senković *sjedeć, preda se.*

Da, ići ćemo.

Veljković, *koji je pošao napried, pogleda Senkovića.*

A što je Tebi, što si se tako zadubio, kao da su Ti potonule ladje?

Senković *u istom položaju.*

Potonule, pravo veliš, potonule, sve ide od zla na gore.

Veljković *uznemiren.*

Molim Te, da se bar jasnije izraziš.

Senković.

Bojim se, pače uvjeren sam, da se moja jedinica, i sada još, kad je vaša ženitba pred vrati, nije sprijateljila s budućom svojom sudbinom. Malo prije govorio sam sa Zoricom i čuo stvarî, koje me niesu kadre utješiti.

Veljković *sve više nemiran.*

Čudim se, da sada o tom govoriš, ta i Tebi je znano, da Zorica . . .

Senković.

Znam, što hoćeš reći, — Zorica ljubi drugoga, ali Tebi nije pošlo za rukom, da taj osjećaj u njoj iole samo oslabiš. — To su žalostni izgledi za budućnost.

Veljković *zamišljen.*

Istina je, . . . priznajem, ona mi je srcem tudja, kao i do sada . . .

Senković.

Priznaješ dakle? . . .

Veljković.

Zašto da Ti tajim? . . . Nu ja se nadam, da će sve to biti drugčije, kad Zorica postane mojom ženom. Onda sam ja njezin gospodar i moja volja bit će mjerodavna. Ne mislim time kazati, da ću biti njezinim tiranom, . . . ta to je nemoguće kraj silne ljubavi, što ju osjećam za nju. Ja ću dapače gledati, da joj ugodim, gdje mogu, da blagim načinom i iskrenom ljubavi prama njoj predobijem srce njezino — bar u toliko, da malo po malo zaboravi na ideal svoje mladosti. Ja zato želim, da se što prije i tajno oženim.

Senković.

Čuo sam . . . .

Veljković.

I valjda odobravaš našu odluku, moju i tvoje kćeri.

Senković.

Da, s vašega gledišta moram ju odobriti. Sve bih još pregorio, samo da se niesi sklonio kupiti imanje Plavićevo . . . Komu za volju si to učinio, i to znam. —

Veljković.

Tím bolje! Ja medjutim držim, da bi na mom mjestu svatko drugi tako uradio, komu je stalo, da steče ruku, a

s vremenom i ljubav onakove djevojke, kakova je Zorica. Ona je to izrično željela, to bijaše uvjet, da mi je obećala ruku svoju, najveće blago za me na tom svietu! . . .

Senković.

Da, — da, to je opet tvoje stanovište, ali meni ipak ne može biti svejedno, da moj budući zet načinom, koji svakomu u oči udara, ide spasavati moga največega zlotvora, koji je razorio svu moju porodičnu sreću, koji je kriv, da sam u najljepšoj dobi ostao bez žene, a moje nejako diete bez majke. — Uh! . . kad pomislim na to! . . .

Veljković.

Umiri se, prijatelju! Veliko je zlo, koje Te je snašlo, ali tvoja strast treba da izčezne, gdje se radi o budućnosti tvoga djeteta, o sreći tvoga (*nesigurno*) najiskrenijega prijatelja. Rekoh Ti već, da je to jedini uvjet, koji izpuniti moram, da Zorica bude mojom ženom.

Senković.

Kako vidiš, ja hoću i tu da popustim; — da, popustit ću, premda preko srca. Samo Ti velim, pazi, da Ti ovi izrodi, ti Plavići, a osobito onaj mladi, onaj sin njegov, nezahvalnošću, možda i tvojom sramotom ne naplate veliko dobročinstvo, koje si im u osudni čas učinio.

Veljković.

Ne boj se toga, prijatelju! Zorica, ja ju dobro poznajem, nije kadra, da bude neiskrena izdajica. Ona je prava pravcata kći svoga otca. Djevojka će poći za me od zahvalnosti, mi ćemo poslije našeg vjenčanja ostaviti naš zavičaj; — drugi ljudi, drugi običaji; jednom riečju — novi sviet stvorit će se pred njezinim očima. U tudjini upućena je samo na me, godit će joj moja ljubav, koju ću

joj posvetiti svom požrtvovnošću supruga i prijatelja, i držim, da ćemo živjeti sretne dane. Ja se nadam, da će tako biti, ali zato je i nuždno, da kupim imanje prije vjenčanja, i da skinem s njezine duše težku sjetu, koja ju sada obuzima. (*Tu mu govor biva sve strastveniji.*) Ona će se umiriti i oslabit će u njoj želja, da bude ženom Vladimirovom.

Senković

šeće uzrujan amo tamo, napokon stane i rekne Veljkoviću:

Učini, kako si naumio. Vidim i sam, da bi me mogla predaleko zavesti moja ogorčenost proti mojemu zlotvoru. Neka bude onako, kako Ti hoćeš i kako želi Zorica, jedino biće na tom svietu, koje svojim zovem.

Veljković.

Uvidjet ćeš, da je tako i bolje. (*Podje i uzme šešir u ruku.*) Ali podjimo sada do mlina, tamo nas već odavna čekaju.

Senković.

Da, podjimo! Malo da niesam na to zaboravio. Ajdemo! (*I on uzme šešir; oba odlaze.*)

PRIZOR TREĆI.

ZORA sama.

Zora.

Kao pomamna lutam od sobe do sobe, sama ne znajući, što radim. Ovdje ću malo sjesti i sabrati se. Tako mi je tjeskobno oko srca, kao da će me ugušiti zrak, kojim dišem. (*Podje k prozoru desno i otvori ga.*) Tko ono dolazi? (*Krikne.*) Vladimir! Za Boga! . . . noge mi klecaju, jedva se držim! (*Uhvati se za naslonjač.*)

PRIZOR ČETVRTI.

ZORA i VLADIMIR.

Vladimir

veselo unidje, u jednoj mu je ruci šešir, a u drugoj neko pismo; pruži Zorici ruku, koju ova mekanično primi.

Oprostite, Zorice, ja tražim gospodina Veljkovića. Imao bih mu ovo pismo od moga otca predati na podpis. (*Podje na lievo i metne šešir na stolicu kraj vrata.*)

Zora *za se.*

Za Boga, već sada! (*Vladimiru.*) On je otišao s otcem do mlina.

Vladimir.

Da budem iskren, Zorice, ja sam ih idući ovamo vidio i kao na krilih poletio sam, da budem s Vami na samu. — I to sam Vam htio reći, što u ostalom valjda već znate, da smo imanje naše prodali gospodinu Veljkoviću uz veoma povoljne uvjete.

Zora *plahim glasom.*

Znam.

Vladimir.

Sad ćemo se za kratko vrieme preseliti u grad, gdje ću odmah nastupiti odvjetničku praksu. To traje čitave tri godine. Dugo je, ali i to će proći, zatim ću postati odvjetnikom — a onda, Zorice! . . . Ali što je Vam? Vi ste tako bliedi i uzrujani?! . . .

Zora *jedva se drži.*

Ništa! . . .

Vladimir.

Možda Vam svojim dolazkom ugodio niesam? Oprostite mi, ali Vi ste mi dozvolili, da se prije svoga odlazka s Vami oprostim.

Zora.

Zar ćete već otići odavle?

Vladimir.

Za koji dan, čim predam Veljkoviću imanje. Ja se težkim srcem dielim od toga kraja, u kom ostaje sva sreća mladosti moje (*ljubazno ju pogleda, nu ona obori oči*) i u tom me tješi samo pogled u budućnost, koja mi se od zadnjeg našeg razgovora (*gleda Zoricu, koja sva smetena pred njim stoji*) prikazuje u divnom svjetlu sreće i zadovoljstva.

Zora *ganuta.*

Gospodine Plaviću!

Vladimir.

Da, u mojoj uspomeni živjet će oni časovi, dok bude mene živa. Ali sad na razstanku molim Vas, da Vam smijem iskreno od srca govoriti.

Zora.

Ja Vas slušam, gospodine Plaviću!

Vladimir.

Kako Vam već rekoh, Zorice, za tri godine bit ću svoj čovjek. (*Čuvstveno:*) Ne varam li se, Vi već odavna znadete, da Vas ljubim, da Vas obožavam! (*Zora postaje sve nemirnija. Čuvstveno.*) Kad bih ja nakon tih triju godina došao i zaprosio vašu ruku . . .

Zora *ustane.*

O, Bože moj!

Vladimir *neugodno dirnut.*

Zar sam Vas uvriedio skromnom svojom ponudom? Bogataš doduše niesam, ali toliko ću si uviek steći, da ću ženi svojoj osigurati dostojan položaj.

Zora.

O, ne držite me tako sebičnim stvorom! Ta Vi bar znate, da je za me novac zadnja stvar pod nebom! Ali, Vladimire, zar ste Vi mogli zaboraviti na strašnu mržnju otca moga na vašu porodicu? Vi dobro znate, da ju svladati ne možemo!

Vladimir.

Pa ipak, Zorice, ja se pouzdano nadam, da će prava ljubav nadvladati njegovu mržnju.

Zora *bolno.*

Vladimire, ne uzdajte se u varavu nadu, jer će Vas izdati. Nada je sreća za ljude, koji se bar za slamku hvatati mogu, nu mi ni toga ne možemo. Nam ne preostaje ino, nego pregaranje.

Vladimir.

Ne, gospodično! Nam sviće zora sretne budućnosti. (*Velikim ganućem.*) Samo Ti kaži, da me ljubiš, mila moja, sladka djevojko! (*Primi ju za ruku, i hoće da ju k sebi privine, nu Zora se silom otme.*)

Zora.

Pustite me, za Boga, pustite! (*Pokrije si rukama lice.*)

Vladimir *čas ju ukočeno gleda.*

Dakle sam se prevario? .... Ili — bi li moguće bilo?! — Vi ljubite drugoga?!!

Zora.

Ne! Ah ne, Vladimire! ...

Vladimir.

A zašto me tako nemilo odbijate? ... O, budite onakova, kao što mi još prije malo dana bijaste. Recite mi, što Vam dušu mori!

Zora.

Ne pitajte, Vladimire, već me zaboravite! Vjerujte mi, da nama nitko pomoći ne može!

Vladimir.

Nitko!? ... I ja da Vas zaboravim!? ... Znate li Vi, što Vi od mene tražite? ... Ne, Zorice, zaista, Vi to ne znate. Da je ljubav u vašem srcu tako duboko korien uhvatila, (*pokazuje na srce*) kao ovdje, Vi toga od mene ne biste tražiti mogli. Ni otčeva mržnja nije jača od moje ljubavi ... Samo Vi, Vi sama lišavate me rajske nade, pa još tražite, da Vas zaboravim ... ja ... Vas! ...

Zora,

koja je najvećom boli pratila njegove rieči, sklopljenih ruku prema Vladimiru:

Za Boga, ne govorite dalje! ... Budite milostivi! ... Vi ne znate, koliko trpim. ... Ostavite me, ako Vam je ikada bilo sveto prijateljstvo naše ... Dodjite kasnije, samo sad me ostavite!

Vladimir

bolnim začudjenjem ju pogleda, onda ozbiljno:

Dobro, ići ću! ... dodijavati Vam ne ću. Vidim, da mi nešto krijete, s česa i sami patite. Al ja Vam se kunem, da ću nad Vami bditi ljubavlju rodjenoga brata. Čvrstim pouzdanjem gledam u budućnost, jer ona je moja! Doskora, ako je božja volja, promienit će se sve!

Zora,

koja je opet sjela, drži ruke u krilu i oborene glave izusti preda se tihim glasom:

Sve!

Vladimir.

A uztreba li, znajte, da ću i zadnji kucaj srca moga samo Vam žrtvovati! (*Ode naglo.*)

PRIZOR PETI.

ZORA sama.

Zora.

čas stoji, te ukočeno za njim gleda, onda se naglo prene.

Ode! — ode — a ja ostajem sama sa svojom boli! — Vikala bih za njim: O, vrati se, jer samo Tebe ljubim!! — — Kako mi je sada strašna pomisao na onoga drugoga, sve tamnija, sve užasnija prikazuje mi se slika njegova. Zar zbilja da takav brak bude kraj mladog mi života? (*Stane časak i razmišlja.*) Nehotice mi se nameće misao, niesam li se ipak prenaglila? Čini mi se, da je laž sve, što mi kažu, da mi nitko, nitko Vladimira oteti ne može; — još nije prekasno — (*skoči*). Ali moj otac! I ona kleta mržnja njegova! (*Klone iznemogla, no za čas se opet prene.*) Dolaze — ja bježim — hoću da budem sama . . . sada s nikim govoriti ne mogu.

PRIZOR ŠESTI.

SENKOVIĆ, VELJKOVIĆ, za njima SLUGA, ulaze na glavna vrata.

Senković.

Jedna strana gospodja da želi sa mnom govoriti? . . .

Sluga.

Jest, vaša milosti, i to na samu.

Senković.

Dovedi gospodju ovamo!

Veljković.

A ja ću medjutim potražiti Zoricu . . . valjda ne će dugo trajati taj tajni sastanak. (*Ode na pobočna vrata.*)

PRIZOR SEDMI.

SENKOVIĆ zatim MARIJA.

Senković.

Strana gospodja, koja želi sa mnom govoriti! Tko to može biti? . . . Moram priznati, da ovakovih posjeta niesam često doživio! Evo je već!

Marija *unidje, ugledav Senkovića, ganuta stane.*

Senković

gleda ju čas, kao da hoće dozvati si u pamet njezino lice, na jednoć krikne:

Marijo!!

Marija *mirno i odlučno.*

Da, ja! Znam, da Vam niesam dobro došla.

Senković *veoma uzrujan.*

Ne nadah se zaista, da bi ste se Vi ikada usudili prekoračiti ovaj prag, no najmanje mi je to po volji sada — (*zapne*).

Marija.

Gdje udajete kćerku, jelte?

Senković *u čudu.*

Vi znate?!

Marija.

Već dva dana, no bolest, koja me je s te nenadane viesti shrvala, nije mi dopustila, da prije ovamo dodjem.

Senković.

Niesam Vam dužan odgovarati za čine svoje, no znajte toliko, da ona uzima plemenita čovjeka, koji zaboravlja sramotu njezine matere!

Marija.

Zbilja! . . . a ja dodjoh ovamo, da taj dragocjeni plien iztrgnem iz ruku (*mržnjom*) baš toga plemenitoga čovjeka, koji za cielo misli, da mu ga nitko više oteti ne može.

Senković.

Gospodjo! Kojim pravom Vi ovako govorite?

Marija *izpraviv se.*

Pravom majke! . . . Vam sam sgriešila, — no djetetu svome bijah, dok sam mogla, brižna i požrtvovna majka. To mi daje pravo pitati Vas, tko je prinukao djevojku, da podje za tog čovjeka?

Senković.

Ona je sama odlučila!!

Marija *u najvećem strahu.*

Ali ona ga — ne ljubi!

Senković *ironički.*

Vidim, da ste o svem dobro obaviešteni, ali Vam se kunem životom svoje kćeri, da onaj, koga ona ljubi, nikada njezin biti ne će.

Marija *olakoćeno, za se:*

Spašena je! (*Senkoviću*) Vi dakle moralno silite svoje diete, da podje za neljubljenoga muža, a zaboravljate, da ste i Vi jednom snubili mladu, liepu djevojku, koju Vam roditelji njezini dadoše, jer ste bili čestit i bogat, no nitko nije pitao, da li ste i ljubljen. Narav pako, koja i najbjednijemu stvoru uciepi ljubav u srce, nije zaboravila ni to ubogo djevojče, te i ona osjeti prvi čar ljubavi, ali ne za Vas, već za drugoga i posta preljubnicom! (*Grozničavo nastavlja.*) Vi joj za uviek zabraniste kuću svoju i prognaste ju od

sebe. Pitam Vas, kako bi Vam se svidjelo, da vašu kćerku snadje ista sudbina kao i njezinu majku?

Senković *plane.*

Rekoh Vam već, da je Zorka sama odabrala, a volio bih ju vidjeti mrtvu, nego u ruku mladoga Plavića.

Marija.

I to od puke mržnje na njegova otca!

Senković *žestoko.*

Nije li Vam možda i poznat uzrok te mržnje?

Marija.

O, i to mi je dobro poznato! One kobne noći, kad me Vi prognaste od sebe, pokucah na njegova vrata, a on me primi u kuću svoju, i samo njegovoj dobroti imam zahvaliti, da niesam poginula od nevolje i biede, da sam napokon smogla toliko snage, da svoj kukavni život uzdržim radom ruku svojih.

Senković *strastveno.*

Vi dobro pamtite, gospodjo, no samo jedno zaboraviste, da ste ovdje odbili ponudu čestita prijatelja, jer ste znali, da Vas tamo ljubovnik čeka.

Marija *gleda ga čas, kao okamenjena.*

Ljubovnik? — Plavić moj ljubovnik! Svemogući Bože! Sad pojmim, — sad mi je sve jasno! . . . Plavić bio je moj dobrotvor, . . . on mi je spasio život . . . .

Senković *ironički.*

Vjerujem! I predobro znam —

Marija *upadne mu u rieč.*

Ne znate! On je dobrotom svojom palu jur ženu doveo na put poštenja i rada.

Senković.

A zar Vi mislite, da su ti razlozi dovoljni, da vjerujem u te vaše bajke? . . . (*žestoko*) da diete svoje dadem sinu (*najvećom ironijom*) vašega dobrotvora!

Marija *ozbiljno i gorko.*

Moga zavodnika htjedoste reći . . . . Govorite samo jasno, ja sam dužna to podnositi. Ali čujte me, gospodine! Vi mi ne ćete vjerovati, ako Vam kažem, da se meni namienjeni prigovor radi udaje naše kćeri Vas tiče . . .

Senković.

Mene, kako to mislite?

Marija.

Vas da! Vi silom tjerate diete u naručaj . . . čovjeku . . . Ah! (*Bori se sama sobom.*)

Senković.

O kom sam uvjeren, da je vriedan njezine ruke.

Marija *nastavlja.*

Čovjeku, koji je uzrok mojoj . . . i vašoj nesreći . . .

Senković *trgne se.*

Veljković, moj prijatelj Veljković . . . .

Marija.

Da . . . . on!

Senković *biesan.*

Ženo! Čitav život tvoj jedna je laž, to mi jasno dokazuje ta zadnja užasna izjava tvoja! Reci, nesretnice, zašto niesi umah kazala ime njegovo, već sada poslije četrnaest godina hoćeš da Ti vjerujem tu kletu laž!

Marija *bolno.*

Šutila sam, jer sam ga ljubila (*gorko*) — a kad sam se vidjela prevarenom i izdanom, i opet sam šutila, jer niesam svojoj krivnji htjela dodati još i zločin; niesam htjela, da na kocku stavim i vaš život, da učinim čedo naše sirotčetom.

Senković, *koga su nehotice umekšale njezine rieči.*

Kako da u to vjerujem! Tko bi mi to dokazati mogao!

Marija.

Ja ću Vam to dokazati.

Senković.

Vi?!

Marija.

Da ja — to je dužnost moja, jer o tom visi sreća moga djeteta!

Senković.

A gdje su Vam dokazi?

Marija *mirno.*

Dokazâ ne imam, jedini dokaz bio je onaj zlosretni list — no ja ga uništih, — ali ipak ima još jedno sredstvo.

Senković.

A to bi bilo?

Marija.

Pozovite amo toga sretnoga zaručnika, koga vidjeh s Vami doći, pa da vidimo, hoćete li vjerovati u moje rieči!

Senković.

Ja da to učinim?

Marija *energično.*

Vi morate! . . . Jer ćete inače počiniti zločin na vlastitoj kćeri!

Senković *veoma uzrujan.*

Dobro, neka bude i to! (*Zvoni, sluga udje.*) Kaži gospodinu Veljkoviću, da dodje ovamo, ali sâm neka dodje. (*Sluga ode.*)

Marija *ozbiljno.*

Stupite odmah u onu sobu, jer ako Vas vidi, ne ćete ništa doznati.

Senković

podje na lieva pobočna vrata i pritvori ih. Marija metne koprenu na glavu.

PRIZOR OSMI.

Predjašnji i VELJKOVIĆ.

Veljković

unidje sredinom i gleda po sobi, prama Mariji se nakloni.

Senković me dao zvati, no njega nema.

Marija.

Ne on, već ja sam Te pozvala! (*Odkrije lice.*) Poznaješ li me?

Veljković *zapanjen uzmakne.*

Ti, Marijo!!

Marija *gorkom ironijom.*

Zar sam postala tako strašnom, da me s užasom motrite?

Veljković

obazirući se plaho približi se Mariji i tiho govori drhtavim glasom.

Što Vas je donielo amo? (*Još se obazire.*)

Marija.

Ne bojte se... sami smo!... Što me je donielo amo? Vi još pitate? — Čula sam, da se ženite, da uzimate moju kćer, pa sve to bez moga znanja, bez moje privole. Ili mislite, da je to suvišno, da ja nemam prava tu ni govoriti.

Veljković *uzplahiren.*

Sačuvaj Bog... al Vi ne bijaste tu, a otac je privolio.

Marija *odlučno.*

Al ne ću ja!...

Veljković *uhvati ju za ruku.*

Za Boga, tiho!... Što namjeravate učiniti?

Marija *kao gore.*

Dodjoh, da osujetim svezu moje kćeri s Vami, proti kojoj ustaje sva duševnost moja.

Veljković.

Užasna ženo! Ti bi kadra bila....

Marija.

Da ja ću razderati koprenu tajne, koja pred mojim mužem krije zlosretni odnošaj, u kom sam živjela s Tobom. Ti moj zavodnik, njekoč ljubovnik moj, ne smiješ da budeš mužem moje kćeri!

Veljković *silno uzrujan.*

Marijo, Ti toga učiniti ne ćeš.

Marija.

Hoću, tako mi ljubavi materinje.

Veljković.

Čuj me, Marijo! Sgriešio sam Tebi i tvomu mužu, ali sada sam spreman svoj grieh popraviti, koliko mogu. Pomirit ću Te s tvojim mužem, a Tebi bit ću poslušan sin, rob tvoj, ako hoćeš. Činit ću Ti sve, što želiš, samo mi ne otimaj nje, jer ćeš time razoriti sav život moj. Oh, da Ti znaš, kako ju ljubim, kako ju obožavam!

Marija.

Zamukni, nesretniče!

Veljković.

Ne! . . . treba da čuješ, da znaš, da je Bog ulio u srce moje silnu, neodoljivu ljubav prama kćeri tvojoj.

Marija.

Da Te kazni za ono, što si meni skrivio. . . . To je prst božji. Čujte me, gospodine! Ja, mati vaše vjerenice, zahtievam od Vas, da se ovaj čas odrečete njezine ruke.

Veljković.

Ja! . . . nikada!

Marija.

Dobro! Onda nek Ti otac njezin sudi. Pred njim ćeš priznati.

Veljković *izvan sebe.*

Da, sve ću priznati, i molit ću ga skrušeno, da mi oprosti, da me ne ubija. O, budi sigurna, on će biti milosrdniji od Tebe, on će me uslišati!

Senković *stupiv naprvo iz druge sobe.*

Otale, odurni stvore, da na Tebi ne okaljam svoje ruke! (*Pokazuje na vrata.*) Mi smo za uviek obračunali!

Veljković *poražen.*

Razumijem! (*Mariji.*) Vi ste osvećeni. (*Ode naglo kroz srednja vrata.*)

Senković,

čim Veljković ode, pade iznemogao na naslonjač i pokrije si lice objema rukama i zavapi:

Strašno! . . . strašno! . . .

PRIZOR DEVETI.

Predjašnji, ZORA i VLADIMIR.

Zora

plaho udje kroz pobočna vrata, za njom Vladimir.

Oprosti, samo časak, otče!

Marija

se prene, te se bori sama sobom, da se ne izda. Na stranu:

Oh, diete moje, zašto Te ne smijem zagrliti!

Vladimir *u isti čas opazi Mariju, na stranu:*

Bože, ona tuj!

Zora *nastavlja.*

Evo gospodin Plavić već drugi put traži gospodina Veljkovića.

Senković.

To ime da mi nikad više ne spomeneš!

Zora *oteže.*

Šta čujem? Je li moguće . . . (*oteže*) a ja? . . .

Senković *privine ju k sebi, tiše, da drugi ne čuju:*

Ti si slobodna!

Zora *radostno pogleda Vladimira.*

O, Bože!

Senković.

Ni rieči više! (*Zora se svlada.*)

Vladimir.

Oprostite, da sam smetao, nu kazali su mi, da će gospodin Veljković do noći tu ostati, a danas još morao bi podpisati kupovni ugovor. (*Nakloni se i hoće da ode.*)

Marija *na stranu.*

Što je to?

Senković.

Dajte amo ugovor, gospodine Plaviću!

Vladimir *u čudu daje mu ugovor.*

Senković.

Groza me hvata, . . . sad tek shvaćam čitavu spletku! (*Pokazujuć na ugovor, za se.*) Ugovor zadržat ću ja, Vladimire, i pobrinuti se, da dodje u prave ruke.

Vladimir *pogledav Senkovića.*

Kako da si to tumačim?

Senković.

Kasnije o tom.

Zora

pratila je pozornim okom saučešće Marijino kod razgovora izmedju Vladimira i Senkovića, onda pristupi bliže otcu, poluglasno:

Otče, tko je ona gospodja?

Marija

u isti mah podje napried i sklopi ruke, tiho Senkoviću:

O, smilujte se! . . .

Vladimir *stoji oborene glave.*

Zora *čas gleda Senkovića, čas opet Mariju.*

Senković *se očito bori.*

Zora *molećim glasom.*

Otče! Zašto mi ne odgovaraš?

Marija.

Oprosti majci, što je skrivila žena!

Vladimir *za se:*

Uboga ženo!

Zora *veoma uzrujana.*

Majci! . . . Otče, što tu biva?

Senković *drhtavom rukom pokazuje na Mariju.*

To je m a j k a tvoja . . .

Zora

sva smetena i svladana čuvstvom, sklapajući ruke jedva progovori:

Moja majka! . . .

Marija *tiho plače.*

Zora

poleti k njoj, primi ju za obje ruke, čas ju grli, čas opet objema rukama lice joj drži, i tako joj govori najvećim čuvstvom.

Majko! Sladka, mila majko moja! To si Ti! Ti, čije sam ime spominjala tolikom boli, tolikim čeznućem . . . . koju sam toliko puta željela vidjeti!

Marija *grleći ju, kroz plač:*

Diete moje! Milo diete moje! (*Slabina ju svlada, jedva se drži na nogû. Vladimir priskoči i dovede ju zajedno sa Zoricom do naslonjača; ona sjedne.*)

Zora *kleknuvši do majke, primi ju za ruku brižljivo.*

Što Ti je, draga majčice?

Marija.

Već je minulo, diete moje!

Zora.

Ti ćeš sada kod nas ostati, je li, majko? Ja ću Te njegovati i bit ćeš umah zdrava i čila.

Senković *ganut odkrene se.*

Marija *naglo ustane i ljubazno od sebe odtisne Zoru.*

Samo časak, Zorice! (*Uzrujana podje Senkoviću, koji na strani stoji. — Vladimir i Zora povjerljivo se razgovaraju na protivnoj strani.*)

Marija *Senkoviću.*

Moja je zadaća svršena, samo jedno Vas još molim, i to je zadnja želja, kojom ću Vam dosadjivati.

Senković.

Govorite!

Marija.

Usrećite u mojoj nazočnosti ovo dvoje mladih plemenitih duša! (*Prosećim glasom:*) Dajte Vladimira Zoricu za ženu.

Senković *oklievajući.*

Taj čas nije mi baš zgodan, gospodjo!

Marija.

Molim Vas, ne odbijajte mi tu jedinu radost, i dopustite, da vidim bar prvi trak njihove sreće.

Senković

ne odgovori ništa, već se samo časak zamislio, zatim ozbiljno stupi do Plavića.

Vladimire, ja sam mnogo sakrivio Vam i vašemu otcu.

Vladimir *iznenadjen.*

Gospodine Senkoviću! . . .

Senković.

Ne, ne! Ja najbolje znam, da je tako, i ako mi podje za rukom, voljan sam odmah popraviti svoj grieh. Budimo iskreni, mladi prijatelju, Vi ljubite moju jedinicu . . .

Vladimir.

Od sve duše!

Senković.

I želite, da Vam bude ženom?

Zora *u najvećoj smetnji.*

Ah!

Vladimir.

Samo onda mogao bih se sretnim zvati, ali sadanji moj položaj . . .

Senković *naglo mu upadne u rieč.*

Man'te se toga, Vladimire! Ja Vas razumijem, nu na tom polju ćemo nas dva zajedno raditi: Vi kao odvjetnik, koga i ja često trebam, a ja kao izkusan gospodar. Mi ćemo uz malu pomoć, koju Vas molim, da kao moj budući zet od mene primite, spasiti imanje vašega otca, i tako Vam se ne treba bojati, da ćete od ičije milosti živjeti.

Vladimir.

Hvala Vam od srca, i budite uvjereni, da ću sav trud uložiti, da budem vriedan vašega povjerenja.

Senković.

Poznajem Vas, Vladimire, i o tom ni malo ne dvojim! A sada samo još uredite stvar sa Zoricom.

Vladimir.

Mislim, da me ne će izdati najmilije nade srca moga. (*Približi se Zori, koju Marija zagrljenu drži.*) Zorice! Vi zar nemate riečî za me?

Zora.

Ja! . . . . ah ja, . . . Vladimire! Ja Te . . . . ljubim! (*Poleti mu u naručaj.*)

Marija,

dok Zora i Vladimir zagrljeni stoje, ode do vratiju i reče tiho:

Bog vas blagoslovio! (*Zatim naglo ode.*)

PRIZOR DESETI.

Predjašnji bez MARIJE.

Zora,

čim Marija izadje, vine se iz Vladimirova naručaja, lice joj od sreće sjaji, ona sklopi ruke, kao da hoće nješto moliti.

Majko! . . . (*Kad ne vidi Mariju, okrene se uplašena Senkoviću*) Otče . . . gdje je majka?

Senković.

Otišla je.

Zora *bolno krikne.*

Otišla! . . . Ti ju niesi zadržao?!

Senković.

Niesam!

Zora.

O, pusti, otče, da za njom poletim, da ju vratim!

Senković.

Ona se u taj dom vratiti ne može!

Vladimir *nježno Zori.*

Zorice, pokori se otčevoj volji.

Zora.

Ah, Vladimire, Vi i sami vidite, da imamo samo njoj zahvaliti sreću našu, a sad joj medju nami mjesta nema.

Senković.

To je istina, nu da Te je nesreća stigla, koja Te je već u svom naručaju držala, (*strastno*) i to bi imala samo njoj zahvaliti.

Zora *poražena.*

Jao meni! . . . Biedna moja majko! . . .

Senković *rastućom strasti.*

Da, diete, slušaj me i dalje, te dobro pamti, što ću Ti sada reći. Za kratko vrieme stupit ćeš u brak i ostaviti otčinsku kuću. Dajem Te čestitu mužu, s kojim Te ljubav veže, zato i kod njega samo traži lieka svakoj boli, jer jedino u njegovu srcu naći ćeš iskrenost i pomoć pravoga prijatelja. Budi mu vjerna drugarica života i čuvaj vjeru braka, jer žena, koja izda svoga muža, rug je i sramota doma, u kom živi, a prokletstvo djeci, kojoj život daje! Takovoj ženi nema obstanka pod poštenim krovom.

Zora,

koja to sluša najvećim ganućem, umiljato pristupi otcu:

Otče, tvoja kćerka ne će nikada takova biti.

Vladimir.

O, zaista ne, jer će ljubav posvetiti naš dom, ljubav, ta najjača spona bračnoga života, bit će temelj naše sreće i uzajamne vjernosti.

Senković.

Onda ću i ja pod stare dane svoje u vašoj sreći oživjeti novim životom!

(Zastor padne.)

K o n a c.

KITA CVIEĆA.

VESELA IGRA U JEDNOM ČINU.

OSOBE.

Lidija grofica **Draženić,** mlada udovica.
Danica comtessa **Draženić,** njezina svast.
Grof **Draženić,** Daničin stric.
Grof **Stranski,**
Barun **Malić,** } vlastelini.
pl. **Ludović,**
pl. **Jurišić,** veliki bilježnik.
pl. **Grličić,** podbilježnik.
Barunica **Rettig,** supruga dvorskoga savjetnika.
Kapetan **Marić.**
Petar, stari sluga u kući grofice.
Dorica, sobarica.

Čin biva u Zagrebu g. 1864.

Prikazano prvi put u Zagrebu u hrvatskom zemaljskom kazalištu dne 5. travnja 1883.

ČIN JEDINI.

Velika, razkošno uredjena i razsvietljena dvorana sa pobočnima vratima na lievo. Desno velik prozor; u sredini velika, širom otvorena vrata; na vratih i prozoru elegantne zavjese; u zadku izza otvorenih vrata manji salon, urešen tropskim biljem, medju koje je ponamješteno tako zvano luksusno posoblje. Ovaj salon je sjajno razsvietljen. Iz plesne dvorane polag čuju se početni zvuci četvorke.

PRIZOR PRVI.

PETAR, zatim DORICA.

Petar *unidje na glavna vrata.*

Sada mislim, da ne će više nitko doći, mogao bi si dakle čovjek taj ples s daleka promatrati. *(Otvori malo lieva pobočna vrata.)* Pst, pst, Dorice!

Dorica *unidje.*

Što je, Petre?

Petar.

Stupite bliže. Sada možemo neopaženi zavirivati u dvoranu i nagledati se te gospodske parade.

Dorica.

Baš Vam hvala na pozivu; odievajuć comtessu niesam prije i onako ništa vidjeti mogla.

Petar.

Gledjite, molim Vas, onoga kudronju, koji uz našu groficu stoji!... Previja se kao da ga stežu grčevi u želudcu.

Dorica *se smije.*

Ha, ha, ha, baš ste dobro kazali: sada se redaju za četvorku. S kim li ono pleše naša comtessa?

Petar.

Sa gospodinom Jurišićem.

Dorica *zavlači afektirano.*

Sa gospodinom Jurišićem? Tomu se ja veoma čudim; da sam ja na njezinu mjestu, ja ne bih nikada s drugim plesala, van sa kakovim grofom ili knezom.

Petar.

To je klasično! Vi se razumijete u načine otmjena svieta kao žaba u lešnjake. Jedva što ste zavirili u gospodsku kuću, pa hoćete već sve bolje znati od iste gospode.

Dorica.

No, no, no, što se biesa toliko žestite; valjda smijem i ja štogod primietiti.

Petar.

Kad se budete jednom tako dugo kretali po gospodskih kućah kao ja, te si poput mene prisvojite tako zvani (*govori kroz nos*) b o n t o n, onda ćete imati slobodnu rieč. Ali sada jošte jezik za zube, pa slušajte, što izkusniji od Vas govori. (*Okrene se na pol od nje.*) To je klasično!

Dorica.

Dobro, neka bude na vašu. Kažite mi dakle ponajprije, što znači ta rieč klasično, koju Vi toli često rabite?

Petar,

koji je Doricu komičnim ponosom motrio; ponešto smeten.

Klasično? — Klasično? — To je klasično, da Vi mene za to pitate. Što je ludo ili smiešno, to gospoda zovu klasičnim. Al što smo zametnuli taj ludi razgovor, gledajmo radje u dvoranu, tamo ćemo se ljepše zabaviti. (*Petar gleda u dvoranu.*)

Dorica *na stranu.*

Ipak uzmiče... Čekaj samo, Ti otmjena papigo, ja ću Te već nasamariti. (*Petru nehajno.*) Je li već započela četvorka?

Petar *uzvrpolji se.*

Nije... ali sada podbrusimo pete, pa ajd svaki na svoje mjesto! Comtessa juri ovamo, kao da ju vjetar nosi! (*Oboje odu brzo svako na svoja vrata.*)

PRIZOR DRUGI.

DANICA sama.

Danica *uzrujana unidje naglo na desna vrata.*

Strašno!.... Ah to je baš strašno, što mi se dogodi, i to još od moje svasti! (*Skoro plačući:*) To joj nikad, nikad oprostiti ne ću! To su njezina sladka obećanja, kojimi me je odvraćala od svake zabave, govoreći mi: (*oponaša Lidiju*) „Strpi se, diete moje, prije šestnaeste godine ne spada djevojka na ples, ali na tvoj šestnaesti rodjendan bit će u nas Tebi u slavu sjajan ples; onda ćeš se nauživati svega, što Ti srce želi." — Š e s t n a e s t godina niesam bila na plesu, a sad... (*plačući*) a sad!... (*Sjedne na naslonjač i jecajući pokrije si rukama lice.*)

PRIZOR TREĆI.

DANICA, grof STRANSKI, barun MALIĆ, pl. GRLIČIĆ i kapetan MARIĆ.

Sva četvorica unidju, dočim im Petar otvara vrata, i nakloniv se ode.

Danica

začuvši korake, prene se i naglo ustane, nu svi su se već tako približili, da izmaći ne može. U velikoj zabuni tare si rubcem naglo oči.

O Bože! i ti su baš sada morali doći. — (*Svi se naklone Danici i ona njima.*)

Stranski *pristupiv bliže Danici.*

Klanjam se, comtesso! Vi ovdje? Pa tako uzrujana na svoj šestnaesti rodjendan? Što to znači?

Danica *uzrujana.*

To znači prije svega, da su gospoda veoma negalantna, te ne paze, u koliko je sati urečena zabava, i tako su kriva, da mlade djevojke moraju ustupiti svoje plesače starim gospodjam, koje bi bolje uradile, da se kod kuće Bogu mole! (*Svi osim Danice se smiju.*)

Malić.

To je dakle razžestilo dražestnu Danicu!

Danica *ugrizljivo.*

Odkada sam u gradu, zovu me comtessom, gospodine barune!

Malić.

Molim tisuć puta za oproštenje, comtesso! Zaboravio sam, da ste već prije mjesec dana prestali igrati se s lutkom.

Marić.

Koliko zlobe u baruna!

Danica.

O, molim liepo, gospodin Grličić može posvjedočiti, da sam već prije godinu dana sve svoje igračke poklonila svojoj prijateljici.

Grličić.

Činim to od srca rado, jer sam zbilja bio svjedokom predaje sviju igračka.

Stranski *ljubazno.*

Na stranu šalom! Kažite mi, grofice, koja je ta gospodja, što Vam je preotela plesača; a tko je taj uljudnik, koji se je dao preoteti?

Danica *blaže.*

O, nije on tomu kriv!... Pripoviedala bih Vam, ali znam, da bi Vam dosadilo slušati.

Malić.

Pripoviedajte, molimo!

Stranski.

Rado ćemo slušati.

Danica.

Dakle u kratko. Gospodin Jurišić umoli me za prvu četvorku, ja primim ponudu i mi odosmo na svoja mjesta. Kad — al na jedanput — bijasmo baš u vrlo ugodnom razgovoru, — dojuri moja svast i kaza mome plesaču: „Gospodine Jurišiću, Vi ćete tako dobri biti, te plesati sa barunicom Rettig."

Svi.

Sa barunicom Rettig!... Ha, ha, ha, ha!

Malić.

Ubogi Jurišiću!

Grličić.

Krasne li zamjenice!

Marić.

Za tu pokoru bit će sigurno proglašen svetcem!

Danica.

Pomislite samo, moja ga svast, ni ne pitavši mene, uze pod ruku, i odvede toj staroj nacifranoj mački. (*Mužkarci se smiju.*) A meni preosta ugodna zabava, da usred dvorane gledam za njima i slušam, kako sviraju krasnu četvorku. (*Opet se namršti.*) Ali tomu ste svemu vi, gospodo, krivi; da ste u horu došli na zabavu, bio bi koji od vas plesao s tom... uh, uh!... ne znam što bih rekla, a meni bi ostao gospodin Jurišić.

*

(*Djetinjom iskrenošću.*) To bi i njemu sigurno drago bilo, jer se je siromah odlazeć tako milo na me obazirao, da sam s mjesta morala ostaviti dvoranu, jer bih ondje bila počela plakati.

Grličić.

Ja odobravam, da žalite gospodina Jurišića, jer on je siromah i zbilja nemilo nastradao. No žalim, da ste toli nemilosrdni s nami.

Danica.

A zašto?

Malić.

Jer ste nam dosudili staru plesačicu, dočim nieste ni pomislili, da bi koji od nas mogao s Vami plesati.

Stranski *malo uzrujano.*

A zar Vas gospodin Jurišić baš toliko zanima, da mu medju nami ne biste našli zamjenika?

Danica

u najvećoj smetnji stoji poniknute glave, sklapajući ruke, maše glavom polagano amo tamo.

Grličić.

Ne ćete nam odgovoriti, comtesso?

Danica *dignuvši malko glavu, upre pogled u grofa.*

O da, našla bih mu zamjenika, ali ne ću reći koga.

Stranski *razdragan.*

I nemojte, grofice; ta Vam šutnja mnogo bolje dolikuje. U ostalom mislim, da se četvorka već svršava. (*Ponudi Danici ruku.*) Izvolite u dvoranu?

Danica.

Hvala Vam! Ne mogu umah onamo; moram si prije popraviti kosu. Onda ću za Vami doći. (*Mužkarci odu.*)

PRIZOR ČETVRTI.

DANICA sama.

Danica *podje prama vratima, kamo je prošla Dorica.*

Moram si brzo kosu dati popraviti. (*Stane i čas razmišlja.*) Da zovnem Doricu? . . . Ne, popravit ću si ju sama. (*Hitro si pred zrcalom popravi kosu.*) Tako, sad je opet u redu! (*Podje napried.*) Nekako mi je čudno pri duši, što sam onim sve izpripoviedala. Niesam to smjela učiniti, jer znam, da će me Lidija koriti radi toga. Da je Stranski sam bio, ne bih se ništa bojala; on je stari znanac naše kuće, a tako blag i dobar napram meni, da mi je vrlo omilio. Pa i Lidija ga voli, i čini se, kao da će medju svimi, koji ju snube, njega odabrati, ako ju zaprosi. (*Prisiljeno vesela.*) Onda će mi biti rodjakom, pa ću ga svaki dan vidjeti. To će biti prava radost za me. — Radost? — Ne, sad niesam istinu kazala . . . Kad na to pomislim, baš se ni malo ne radujem . . . Kako da si to raztumačim? . . . Ha! sad sam se nečemu dosjetila. Pitat ću svoju staru guvernantu, ona sve zna, pa će mi sigurno i tu zagonetku razriešiti. Čim ples mine, otići ću k njoj, gladiti i ljubiti milo ono staro nagrešpano lice, i moljakati ju tako dugo, dok mi sve ne raztumači. (*Pleščući rukama odtrči u dvoranu.*)

PRIZOR PETI.

PETAR i DORICA pomole glave, svako na svoja vrata.

Dorica.

Petre!

Petar.

Ah, gle ti nje! . . . Ta Boga mi liepo napreduje. Sigurno je prisluškivala kao i ja. (*Glasno.*) Jeste li mene zvali, Dorice?

Dorica.

Da. Jeste li čuli?

Petar *oteže.*

Da—á!

Dorica.

Pa kako Vam se dopada naša comtessa?

Petar.

Meni? Nimalo! Baš je tako nespretna, kao i njezina sobarica. Vidi se, da je odrasla na ladanju medju purami i guskami.

Dorica *nehotice bane iz sobe.*

Čujete Petre, Vi ste već suviše bezobrazni; pa napokon nije comtessa tomu kriva, već njezina svast, gospodja grofica, koja ju je rad slaba zdravlja uviek držala na frižku zraku.

Petar *unišav, porugljivo:*

Rad slaba zdravlja na frižku zraku? To Vi drugomu kažite, a ne meni. Bojala se je grofica, da joj comtessa ne otme nekoliko njezinih obožavatelja. To je sve!

Dorica.

Iz Vas govori puka zloba; grofica je još mlada i liepa udova, pa bi lasno dobila i deset muževa. Ne znam dakle, zašto bi od sebe uklanjala svoju svast!

Petar.

To je klasično! Ne znate li Vi, da će svaki voljeti mladu djevojku, nego udovicu, kad mu ta djevojka donese još i veći miraz, ha?

Dorica.

Donekle imate pravo, ali grofica, ako ju je htjela baš ukloniti, mogla ju je dati u kakovo odgojilište.

Petar.

To bi ona bila i učinila, da niesu comtessini pokojni roditelji imenovali tutorom strica, koji se je tomu protivio.

Dorica.

Ah tako! A kažite mi, Petre, na koga vreba udova grofica?

Petar *povjerljivo.*

Čuo sam, gdje gospoda govore, da drži lov na grofa Stranskoga.

Dorica.

Da Vam istinu kažem, on se i meni najviše dopada.

Petar.

Gle, gle, šteta, da nieste grofica! Imate pravo, liep je čovjek, ali mu je i kesa liepa. Današnji ples, koji udova daje tobož u čast svojoj svasti, takodjer je jedna mreža, u koju kani uloviti grofa Stranskoga.

Dorica.

Ala je lukava!

Petar.

Ali prestanimo o tom govoriti. — Grofovi nek se brinu za se, sluge opet za se. *(Laskavo:)* Čujte me, Dorice, kako bi bilo, *(približi joj se komičnom prijaznošću)* da Vam ja malo udvaram? *(Primi ju za bradu.)* Ha? Što Vi na to kažete?

Dorica *tobož sramežljivo.*

Idite, Petre! Ja bih već na to pristala, ali . . .

Petar.

Ali? . . .

Dorica.

Vi biste htjeli samo ljubakati sa mnom, a do vjenčanja ne bi nikada došlo.

Petar.

Sačuvaj me Bože takovih misli! Vi imate nekoliko stotina u štedionici, pa moji novci i vaši novci, to bi bio krasan par.

Dorica *za se.*

Bezobraznik! ne ima ni prebite pare.

Petar.

Nuder, Dorice, podjite za me, pa ćemo biti dobri prijatelji.

Dorica *kao da se razmišlja.*

Znate šta, Petre! Za sada bit ćemo samo dobri prijatelji, a kasnije poći ću sigurno za Vas, ako bolji po me ne dodje. Ha, ha, ha! *(Otrči.)*

Petar.

A, a, a, to je baš klasično? Ta curetina smije mi tako šta u brk kazati! . . . Ali čekaj! Ja ću ti pošteno zasoliti! *(Prieti piesnicom prama vratima, kuda je otišla; zatim ode.)*

PRIZOR ŠESTI.

LIDIJA zatim PETAR.

Lidija *u vrlo elegantnom odielu.*

Hvala Bogu! Ovdje je malo čišći zrak, možda ću se oporaviti.

Petar

unidje sa krasnom kitom cvieća u ruci.

Milostiva grofice, ovu kitu cvieća donese upravo sada sluga grofa Stranskoga.

Lidija *u čudu.*

Grofa Stranskoga? A za koga?

Petar.

Za Vas, milostiva grofice!

Lidija.

Za mene? Jeste li dobro razumjeli?

Petar.

Posve dobro. Sluga je kazao: „Predajte ovu kitu cvieća g o s p o d j i grofici“, i pridodao: da ju je morao donieti već prije plesa, ali da je vrtlar zakasnio.

Lidija *mahne rukom, Petar ode.*

Dakle i tvoj ponos, oholi grofe, pade žrtvom mojim hirom. Da Stranskoga u prahu pred sobom vidim, voljela bih nego hiljadu onakvih, koji mi pozorno prate svaku kretnju, te svaki mig smatraju zapoviedju. On mi nije nikada udvarao, zato me baš i zanima. *(Promatra cvieće.)* Kako je to cvieće nježno! . . . pa taj krasni miris, kao da ga je odabrao najvatreniji ljubovnik. *(Iznenadjena.)* Ha, gle! i pisamce je unutri; da vidim. *(Izvadi malen listić, otvori ga, a iz njega izpadne posjetnica; čita:)* „Svomu obožavanomu uzoru.“ *(Okrene posjetnicu.)* Grof Stranski. — To je početak, a za konac brinut ću se ja. *(Zamisli se malo.)* Baš mi sada na um pada, da mi se je danas samo poklonio, jedanput sa mnom plesao, i ništa više . . . tomu je sigurno vrtlareva nehajnost kriva; misli bo, da niesam cvieće primiti htjela. Da, da, tako će biti, no to ću skoro izravnati. — Kocka je pala; kita cvieća n e z n a t n a je stvar, ali v e l i k a iz t a k o v i h ruku. Sada moje tobožnje prijateljice ne će više šaputati, da Stranskoga predobiti ne mogu. A što će biti s barunom? Siromah, skoro mi se smili, jer me baš iskreno ljubi. Odbiti ga ne bi bilo probitačno, svakako je dobro, da imade Stranski povoda ljubomornosti, a tko zna, nije li ga baš barunova ljubav sklonila, da mi se približi? A napokon tko zna, što se izza brda valja. *(Sjedne, i sarkastičnim posmjehom motri cvieće.)*

PRIZOR SEDMI.

LIDIJA. MALIĆ i JURIŠIĆ unidju.

Jurišić.

Evo nas za Vami, grofice!

Malić.

Bez Vas nema života u dvorani! *(Opazi cvieće, koje je Lidija položila na stolak, koji gotovo za kanape-om stoji.)* Ala krasne kite, je li vaša, grofice?

Lidija *nehajno.*

Poklon je od Stranskoga . . . Molim Vas, barune, otvorite na čas ovaj prozor! *(Jurišić pohita, te otvori prozor.)* Sparina je u dvorani grozna, a moji su živci danas neobično uzrujani.

Malić *uzrujano.*

Sa pobjede, koju eto slavite i nad onim čovjekom, čijom se udvornošću još nijedna gospodja nije pohvaliti mogla.

Lidija *smiešeći se.*

Dragi barune, uloga Otela ni malo Vam ne dolikuje. U ostalom vidite i sami, da mi se je Stranski, uzprkos toj toli uvaženoj pobjedi, jedva kod plesa približio.

Jurišić.

Ja bih se usudio tvrditi, da je tomu kriv samo velik broj obožavatelja, koji Vas okružuje, i od kojih Stranski po svojoj suhoparnoj naravi sigurno zazire.

Lidija.

Što se grofove naravi tiče, to ste ju vrlo zlo shvatili, gospodine Jurišiću! Stranski je čovjek duhovit, dobra srca i čvrsta značaja, ali ponešto ćudljiv, te u istinu ne gleda sve okom običnih ljudi.

Malić.

Ako čovjek vašemu opisu, grofice, primetne još i svojstvo ljepote, koja grofa resi, je li čudo, da taj čudak u jedan mah osvoji svako žensko srce!

Lidija *ponosito.*

Nadam se, da se ta primjetba mene ne tiče, gospodine barune!

Malić *presenećen.*

Kako bih se usudio?

Jurišić.

Milostiva grofice, i sami vidite, da iz baruna govori puka zavist i ljubomor.

Malić.

Ne stidim se toga, gospodine Jurišiću! Ja zavidjam svakomu, koga grofica bud kojim načinom odlikuje, no na ljubomornost jošte niesam ovlašten.

Lidija.

Napokon mi se vidi vrlo smiešno, da se toliko razpravlja o takovoj malenkosti. Žena mojih nazora ne će jamačno misliti, da bi kita cvieća mogla odlučiti sudbinom dvoje ljudi, kao što smo nas dvoje.

Jurišić.

Ja bih se gotovo usudio protusloviti, kad pomislim, kakova je malenkost danas odlučila, da sam ja, umjesto sa vašom dražestnom svasti, bio odsudjen plesati s barunicom Rettig.

Lidija.

Ha, ha, ha! ubogi mladiću! Žao mi Vas je bilo, i znala sam, da mi ne ćete biti zahvalni radi te zamjene, ali Danica, kao domaća i najmladja, morade pasti žrtvom etikete.

PRIZOR OSMI.

Predjašnji. STRANSKI i DANICA.

Danica *oduševljena.*

Ah, kako je krasno na plesu! Niesam nikada mislila, da je ples tako ugodna zabava. *(Sjedne na protivnu stranu od Lidije, a Stranski stane blizu nje.)*

Stranski.

Ja sam se već usudio opaziti, da Vi za prvi put suviše plešete, comtesso!

Lidija.

I ja sam toga mnienja. Mogla bi nam još oboliti, Danice!

Jurišić.

Ja predlažem, da comtessa prestane plesati. *(Danica mu se tiho porugljivo smije.)*

Malić.

Samo se mora meni odužiti, jer ja ove večeri niesam tako sretan bio, da više od jedanput s comtessom plešem.

Danica.

To jest, ja ću s Vami nastaviti ples.

Lidija.

Ti opet ne slušaš, Danice!

Danica *kratko.*

Ne!

Jurišić.

Ja sam uvjeren, da je comtessa veoma poslušna.

Malić.

I ja.

Stranski *vragoljasto.*

A ja ne!

Danica *Stranskomu veselo.*

Vi ste pogodili! Ja niesam u svom životu nikoga slušala, ni Lidiju ni svoju guvernantu, ma nikoga do svoga skrbnika, jer premda me on vrlo voli, to sam ipak znala, kad je jedanput zagrmio, da će biti njegova volja, a ne moja! *(Smije se.)*

Lidija.

Niesam li dobro odgojila svoju svast, moja gospodo?

Stranski *srdačno.*

Jeste, grofice, i mislim, da bi se takovim odgojem malo koja gospodja iz naših krugova ponositi mogla. *(Danica ustane, otvori plesni red, što je uza se imala, i podje u zadak do jednog stola na desno.)*

Jurišić.

Ja podpuno pristajem uz grofa. *(Na stranu.)* Samo to ne smatram njezinom zaslugom.

Lidija

malo tiše, kao da ne će, da ju Danica čuje.

Drago mi je, da Vam se svidja ta moja mala seljanka. Bojim se samo, da tim načinom danas sutra ne će usrećiti supruga.

Stranski *uznesen.*

O, vjerujte, grofice, da hoće! Čistoća duše u žene glavni je uvjet bračnoj sreći.

Lidija *neugodno dirnuta.*

Ali njezina tvrdoglavost . . . .

Stranski *upadne joj u rieč.*

Ukrotit će ju ljubav.

Danica *podje napried, te čita iz plesnoga reda, za se:*

Kolo sa Stranskim, *(namrgodi se)* a jednu četvorku sa kapetanom Marićem. Uh, ta će biti dosadna!

Jurišić *približi se Danici.*

Kako vidim, comtessa ima tajnâ.

Malić.

Te jamačno ne bi upisala u plesni red.

Danica.

Oh! ja bih sve svoje tajne slobodno upisala u plesni red. *(Na jedanput opazi kitu, koju je Lidija kao nehotice uzela u ruku.)* Ah, gle Lidijo, kako je ova kita krasna! Meni je naš vrtlar poslao tako šarenu, da sam mu ju umah vratila. Bojala sam se, da bi mi se nekim pravom pripisivao ladanjski ukus.

Lidija

I ja sam mu vratila cvieće; ali ovo što u ruci držim, nije njegov rad, *(Stranskomu veoma ljubazno)* već poklon od gospodina grofa. *(Stranski i Danica zajedno se trgnu.)*

Danica.

Poklon — od grofa?

Lidija *Danici.*

Da! *(Mekim glasom grofu.)* I ja Vam time zahvaljujem na uljudnosti.

Stranski *ozbiljno.*

Nije ni spomena vriedno, grofice!

Lidija *na stranu.*

To neprijazno lice?

Malić *tiho Jurišiću.*

Nije mu pravo, što mu je grofica pred nami zahvalila.

Jurišić.

Ja bih rekao, da grof nije vaš suparnik.

Danica *zlovoljno.*

Ah! Ala je ovdje dosadno!

Lidija.

Danice! *(Stranski podje k Danici, te ljubazno s njom razgovara.)*

Malić *Jurišiću tiho.*

Vi ne vidite dobro.

Jurišić *isto tako*

A Vi predobro, poput svih zaljubljenih ljudi.

PRIZOR DEVETI.

Predjašnji i barunica RETTIG.

Barunica

sva usopljena, u komično dragocjenom odielu, hladeći se lepezom, dolazi u salon.

Ho, ho, ho!... *(Padne sva iznemogla u sredinu kanape-a.)*

Lidija *uplašena ustane.*

Šta je za Boga, šta Vam se je dogodilo!

Barunica *oporavivši se.*

Suviše sam plesala! *(Svi se pridušenim podrugljivim smiehom gledaju.)*

Lidija.

Zbilja?

Barunica.

Bio je izbor gospodjâ.

Malić *na stranu drugim:*

Na zdravlje svim, koje je ta sreća zapala!

Stranski.

Vi biste si, barunice, tako mogli škoditi zdravlju.

Jurišić *tiho Stranskomu.*

Ne će grom u koprive! (*Danica se nehotice glasno nasmije.*)

Barunica.

O, hvala Vam na brizi, dragi grofe! Ali što ćete, da ne bude zamjere, morala sam po mogućnosti sa svakim plesati. (*Koketno.*) I tako leteći iz ruke u ruku vrlo sam se umorila, no sada mi je već bolje, i moći ću se naskoro odvažiti, da i s vami plešem, moja gospodo! Zato sam i došla ovamo.

Malić *na stranu.*

Ah! (*Glasno:*) Žao mi je, milostiva gospodjo, ali za ovaj put angažovan sam s comtessom. (*Ponudi Danici ruku i odvede ju u dvoranu.*)

Stranski *brzo stupi k Lidiji.*

A ja sa gospodjom groficom; oprostite dakle! (*Odvede Lidiju.*)

Lidija *odlazeći i smiešeći se k Stranskomu.*

Siromah Jurišić, bit će opet njezina žrtva. (*Odu.*)

PRIZOR DESETI.

Barunica RETTIG i JURIŠIĆ.

Jurišić *u zabuni.*

A ja?!...

Barunica *veoma ljubazno.*

Sa mnom jel'te? Da, Vi ste moj angjeo, koji me uzastopce sliedi. Kad dodjemo u dvoranu, plesat ćemo do mile volje, jer hoću, da Vas što obilnije nagradim za vašu izvanrednu ljubežljivost.

Jurišić *u smetnji.*

O, molim, molim... (*Na stranu:*) Ja da plešem s tom starom lutkom? Ne! Makar odmah ostavio ples.

Barunica.

Vidim, da ste već nestrpljivi. Što ćemo, mlada krv kipi. (*Hoće da ustane, ali Jurišić preplašen, zadrži ju skoro silom na kanape-u.*)

Jurišić.

Ne, za Boga, gospodjo barunice! Vi da svoje dragocjeno zdravlje na kocku stavljate, toga ja ne dopuštam. Molim Vas, sjednite još samo nekoliko časova, ali sasma mirno; a ja ću za Vami stojati, i ne ću se ni maknuti, samo da Vam ne smetam. Kad se sasma odmorite, onda ćemo plesati kao angjeli!

Barunica

razdragana udari Jurišića nježno lepezom po ramenu.

Vi ste mladi ljudi prava pokora moja; prije se je Stranski toliko bojao za moje zdravlje, sad opet Vi. Moram Vas slušati. (*Sjedne opet na kanape, nasloni se i zatvori oči kao da spava tako, da Jurišića ne vidi.*)

Jurišić

stoji za njom i pozorno gleda, bi li ga vidjeti mogla; onda se na prstih odšulja u dvoranu. Došavši do polovice sobe, na stranu:

Sladak ti bio počinak!

PRIZOR JEDANAESTI.

Barunica RETTIG, vlastelin LUDOVIĆ, odmah za njim grof DRAZENIĆ.

Barunica *okrenuvši se, afektirano.*

Sbilja osjećam, da mi je taj mir od nužde bio, i da Vam imam mnogo zahvaliti, gospodine Jurišiću, što ne do-

pustiste, da onako umorna plešem. (*Ludović, vrlo komična figura, unidje isto tako tiho, kao što je Jurišić otišao, te stane iza barunice. Barunica nastavlja:*) Ah, koli sam sretna, da imam takova angjela čuvara! — (*Pridigne se malo.*) Sad sam se odmorila. (*Za se.*) Čudno! . . . ništa mi ne odgovara! (*Polagano ustane i ogledavši se opazi Ludovića; vikne:*) Ha! što je to? (*U to stupi grof Draženić unutra, i čas motri prizor.*)

Ludović

sav blažen duboko joj se pokloni i govori glasno.

Mene je zapala neizmjerna sreća, te me je gospodin Jurišić umolio, da Vas umjesto njega, komu je naglo pozlilo, odvedem u dvoranu.

Barunica *govori ne pazeći na Ludovića.*

Pozlilo mu! . . . Ubogi mladić! . . . Zato se je posve tiho odšuljao, i kada se ogledah, vidjeh iza sebe drugoga angjela čuvara.

Draženić *za se.*

To je prvi put u životu, što čujem, da cerberusi imadu angjela čuvara. (*Približi se barunici.*) Duboko se klanjam vašoj milosti! (*Daje ruku Ludoviću.*) Dobar večer, gospodine Ludoviću! (*Ludović se nakloni.*)

Barunica *prisiljeno prijazno.*

Klanjam se, gospodine grofe! (*Ludoviću:*) Molim Vas liepo, gdje je dakle gospodin Jurišić?

Ludović.

Ali, milostiva barunice, kako vidim, već ste suviše u brizi zbog toga mladića, a ne će biti sigurno ništa na stvari. (*Komičnom udvornošću.*) Kad bih ja bio tako sretan, da se Vi samo časak za me toliko brinete, dao bih radostno deset godina svoga života.

Barunica *ljubazno.*

Vi ste stari laskavac.

Draženić *glasno Ludoviću:*

Mnogo ste kazali deset godina. Za čovjeka naše dobe velik je to riziko.

Ludović.

O, Vi ne znate, grofe, moja čuvstva i moje osjećaje napram gospodji barunici! (*Barunica sramežljivo sakriva lice za lepezu.*) Kad sam prije trideset godina . . .

Barunica

se zlovoljno trgne, te pristupi k Ludoviću.

Molim Vas, ne govorite tako glupo!

Ludović.

O, znam ja; vaša skromnost ne dopušta, da ja o tom govorim; ali meni će na srcu odlanuti, kad spomenem, kako sam prije trideset godina ljubio milostivu barunicu do ludila. Ali badava, uzalud bijaše sve, ona odabra drugoga.

Barunica *prisiljenim smiehom grofu:*

Čini se, da grofičin šampanjac nije promašio cilja. Ja da sam prije trideset godina mogla za nj poći, to je u istinu smiešno, ha, ha, ha!

Draženić *ironički.*

Vaše lice svjedoči, da to nije moglo biti. No što ćemo! Slabost je starih ljudi, da i druge prave starijimi, nego li jesu.

Barunica *za se.*

Je li to istina, ili samo ironija?

*

Ludović,

koji je veoma pozorno pratio kretanje ustnicâ.

Neka i jesmo stari, grofe, ali srce nam je još mlado. Ja ću se okladiti, da ja još gospodju barunicu danas vatrenije ljubim, nego svi mladići ove dvorane.

Draženić *s humorom.*

Smrtno bi griešio, tko bi tomu protuslovio!

Barunica *za se.*

To je očita ironija! *(Ljubazno Ludoviću:)* Ali dragi gospodine Ludoviću, prije trideset godina bijah ja još posve mlada, da, još podpuno diete.

Ludović.

Dakako, bili smo mladi; *(barunica se ljutito okrene)* meni je sada šestdeset godina, imao sam dakle trideset, a Vi bijaste mladja za jedan . . .

Draženić *metne mu brzo ruku na usta.*

Pst! . . . Gospodje nemaju krstnoga lista, i zapamtite, da se u družtvu nježnoga spola nikada ne govori o godinah.

Barunica *na stranu:*

Mefisto! . . . Tomu je svemu Jurišić kriv, ali jao si ga njemu kod buduće organizacije!

Ludović

motri barunicu i maše glavom, kao da što razumije.

Smijem li, gospodjo barunice? *(Nudi joj ruku.)*

Barunica.

Hvala Vam, gospodine Ludoviću! *(Oštrim pogledom na grofa.)* Stare gospodje su trome i težke, mogla bih Vas umoriti; ići ćemo jedno uz drugo.

Draženić.

Gospodja, koja tako lako pleše, da često osramoti sve prisutne djevojke, ne može biti nikomu na teret . . . Nikomu!

Barunica *za se.*

To je prava sotona!

Ludović *molećim glasom.*

Gospodjo barunice, ne odbijte vruću molbu moju! *(Na novo joj komičnom gracijom ponudi ruku.)*

Barunica *tobož sramežljivo.*

Neka bude u ime božje, samo se čuvajte moga supruga; on je veoma ljubomoran.

Draženić.

Ta on je na svu sreću odsutan.

Ludović *odilazeći.*

Pa da i nije, sto života dao bih za ovaj trenutak! *(Obojica se naklone grofu i odu, dočim Ludović sveudilj sjajnim od radosti licem do ulaza u dvoranu barunici tiho udvara.)*

Draženić *gleda za njimi.*

Romeo i Julija kao veterani.

PRIZOR DVANAESTI.

Grof DRAŽENIĆ sam.

Draženić.

Nije li to kazan božja, kad je žena u tih godinah tako bezumna! Kad sav sviet pravi ruglo od nje, ne bih gotovo ni vjerovao, da je ta stara koketa bila ikada liepa i duhovita djevojka. Pod stare dane drži lov na mladiće, a oni ju izbjegavaju, gdje samo mogu . . . Boga mi, da joj

dodje na um baciti za mnom zanjku, sve ovako, kako sam star, bježao bih pred njom do na kraj svieta. Neka bies nosi te stare gracije!

PRIZOR TRINAESTI.

Predjašnji, LIDIJA zatim DANICA.

Lidija *prijazno grofu.*

Dragi striče, Vi tako kasno!

Draženić.

Oprosti, znaš i sama, da niesam prijatelj bučnih zabava, pa odigrasmo kod mene partiju šaha, i tako sam zakasnio. Samo sam došao, da vidim Danicu, kojoj sam to obreći morao, jer bi inače bilo zamjere.

Lidija.

Evo je, već dolazi. Plesale smo kolo, pa ne mogosmo prije doći, premda su Vas najavili.

Danica *dotrči unutra.*

Ah, striče, je li to po našem dogovoru? Htjela sam, da me Vi prvi vidite, a Vi dodjoste skoro na koncu plesa. *(U čudu sklopi ruke.)* Pa još u takovom odielu! *(Broji na prste.)* Ni fraka, ni biela prsluka; jednom riečju, dragi striče, Vi ne spadate u salon!

Draženić.

Gle, gle, zar si se Ti već tako pogospodila?

Lidija.

Takova šta se brzo nauči.

Draženić *Danici.*

Ti ćeš valjda dopustiti, da Te i bez salonskoga odiela pogledam?

Danica.

Drage volje! Samo mi je odielo od plesa već malo zgnječeno, ali gledajte, i kažite mi onda svoj sud. *(Vrti se brzo naokolo.)*

Lidija.

Ne tako naglo, Danice!

Danica *kreće se polaganije.*

No, niesam li liepa?

Draženić.

Ta da, ja niesam o tom ni dvojio.

Danica.

Vrlo liepa?

Draženić.

Vrlo liepa!

Lidija *smije se tiho i porugljivo.*

Danice!

Danica *srdito.*

Vi sve za mnom govorite, a sami ne znate mi baš ništa kazati, striče!

Lidija.

Ali Danice!

Draženić.

A što da Ti kažem, Ti razmaženo diete?

Danica.

Morali ste mi kazati, da sam veoma liepa, dà, najljepša od svih djevojaka u dvorani.

Draženić.

A kako da Ti to kažem, kad niesam nikog još ni vidio?

Lidija.

Ti si strašno djetinjasta.

Danica.

Već vidim, da bi Vam se druge bolje svidjale od mene.

Lidija.

To je posve moguće, da bi se stricu druga bolje svidjela, ali zato on Tebe ipak najvoli.

Danica.

O, to meni nije dosta; ja hoću da budem svagdje na prvom mjestu.

Draženić *Lidiji.*

Sve mi se čini, da bi Danica rado pošla za me, pa se boji, da ne dam drugoj prvenstva.

Danica *grohotom se smije.*

Ha, ha, ha! Dragi moj mili striče, ja da podjem za Vas, da uzmem sjedoglava muža!? . . . Ha, ha, ha!

Lidija.

Ala si nepristojna, dušice!

Draženić.

Pusti ju samo . . . ima pravo da se smije . . . Za mene su starca mlade djevojke, kao za barunicu Rettig mladići. *(Danici.)* Zbilja, s kime najviše plešeš?

Danica.

Ima ih toliko, da im se svim ne mogu sjetiti imena, ali najviše ipak sa Stranskim. Kažu, da mi ne ide s vrata.

Lidija *za se, zlobno:*

Ja ću ti ga skinuti!

Draženić *šaljivo.*

A Ti ga odbij; ja ne bih nikada ni dopustio, da mi tko toliko dosadjuje.

Lidija.

To bih Ti i ja svjetovala.

Danica.

A tko Vam kaže, da mi je dosadan?

Lidija *za se:*

Oho! To si djevojče doista nešto utvara.

Draženić *Danici:*

To mi je drago čuti, njegovo družtvo bih Ti pače i preporučio. On je veoma čestit i naobražen čovjek, od koga možeš samo dobra naučiti.

Danica.

O, znam ga ja već od moga ladanjskoga života, gdje me je on jedini u našem družtvu pohodio.

Lidija *za se:*

Bijah luda, da sam to ikada dopustila. *(Danici:)* Sada idi u dvoranu, Danice! Što će naši gosti kazati, da smo obje tako dugo odsutne.

Draženić.

Idi, idi, diete!

Danica *prpošno.*

Idem, idem — da si nadjem mlada muža. *(Smijući se odtrči.)*

PRIZOR ČETRNAESTI.

LIDIJA i grof DRAŽENIĆ.

Lidija *zlovoljno.*

To bijaše nezgrapna šala!

Draženić.

Još je podpuno diete.

Lidija.

I ja mislim, striče, da smo ju premladu i nevještu u druženju s otmjenim svietom ovamo pozvali; ja bih zato predložila, da ju još za godinu dvie pošaljemo u kakovo odgojilište, gdje bi imala prilike kretati se u odličnu družtvu, i tako naučila se živjeti po našu.

Draženić.

Ti znaš, da sam ja u načelu protivan svakomu odgojilištu za neodrasle, a kamo li još za odrasle djevojke. Danica je upravo onakova, kakovu sam htio da bude, a što se tiče toga tako zvanoga obćenja sa otmjenim svietom, to će ona još i prerano naučiti.

Lidija *iznenadjena.*

To je sve liepo, striče, ali Vi dobro znate, da Danica ne prima od mene nikakova savjeta, a ipak morate priznati, da joj ga često treba.

Draženić.

Ti si tomu najviše sama kriva; no to će biti moja briga, da ju naučim Tebe slušati. U ostalom moram Ti reći, da ima Danica prosca, koji mi je vrlo poćudan.

Lidija *neugodno iznenadjena.*

A tko je taj?

Draženić.

Oprosti, no obrekao sam mu, da mu ne ću kazati ime, dok ne vidim, hoće li se Danici svidjati.

Lidija *za se:*

Da nije Stranski!

Draženić *nastavlja:*

I tako vidiš, da Ti Danica po svoj prilici ne će dugo smetati.

Lidija *uvriedjena.*

Vi me, striče, valjda ne ćete biediti radi zavisti prama svasti mojoj, gdje i sami znate, da sam i ja naumila udati se, i to što prije.

Draženić.

To mi je vrlo drago čuti, samo Ti svjetujem, da si odabereš što imućnijega supruga, jer tvoji izdatci nadmašuju snagu tvoga imetka.

Lidija.

Vi dobro znate, striče, da ja niesam žena sentimentalne ćudi; ja ne ljubim nikoga, ne ću dakle poći za drugoga, van za bogatoga muža, samo mi niesu po ćudi ljudi, kao što su gotovo svi moji prosioci. Kad bih ja mogla neograničeno birati, odabrala bih muža, koji se nije nikada nikojoj udvarao.

Draženić.

Savjetujem Ti, da se kaniš toga ukusa, jer su, prvo, takovi vrlo riedki, a ako se slučajno s takovimi sukobiš, osvjedočit ćeš se, da većinom traže kakav skroman cvietak, koga brzo uberu, bojeći se, da ga druga nepozvana ruka ne dotakne; gospodje pako, koje poput Tebe kraljuju rek bi čitavim mužkim svietom, malo su kada po njihovu ukusu.

Lidija *za se:*

Nema dvojbe, Stranski ju snubi.

Draženić *pogleda na sat.*

O, već polak dva, sada mi valja ići na počinak. Laku noć, Lidijo! Sutra ću doći k Tebi na ručak, da mi čevrljate o današnjem plesu.

Lidija

pruživši grofu ruku, odprati ga do vratâ, prijazno:

Laku noć, striče, do vidjenja dakle!

PRIZOR PETNAESTI.

LIDIJA sama.

Lidija

hoda zamišljena amo tamo, na jednoč stane.

Da, tako će ići, ali mi valja odmah početi. Ne, gospodine striče, proti meni Vi ste slab saveznik, a toga ludog djeteta da se bojim? Ja, kojoj se malne izpunjuje svaka želja, da, ja hoću, ja moram pobiediti! *(Zamisli se malo.)* Ali da se ipak prevarim? *(Usiljeno se smije.)* Ha, ha, ha! ne bih umrla od ljubavne boli. Dakle borimo se, ali samo diplomatički!

PRIZOR ŠESTNAESTI.

LIDIJA, barunica RETTIG i LUDOVIĆ udju.

Barunica.

Došli smo na čas za Vami, grofice, jer je u dvorani nesnosno vruće!

Ludović *govori za njom:*

Nesnosno vruće!

Lidija.

Pravo tako, dragi moji, a šta radi Danica?

Barunica.

Da, zbilja, Danica? *(Zaneseno:)* Stranski je sa mnom plesao . . . Ah, grofice, to Vam je divan čovjek! Pleše kao malo tko, a zabavan i uljudan, da mu treba para tražiti.

Lidija *jedva svladavši zlovolju.*

Ali Danica, barunice, šta radi Danica?

Barunica.

Po vašem nalogu, draga grofice, pazila sam na nju, no moram Vam iskreno reći, da niesam s njom zadovoljna. *(Glasno.)* Ta mala je velika koketa, nije li tako, gospodine Ludoviću?

Ludović.

Hm, hm, istina, bez zamjere, milostiva gospodjo, vaša svast ima toli žarke oči, da je slast u njih gviriti!

Barunica *ugrižljivo.*

Smiešna doista rieč u vaših ustih!

Ludović *se kao uplašen odkrene.*

Lidija.

Govorite, draga barunice, kažite mi sve, što ste opazili, a vaše oštroumlje ja već odavna vrlo cienim.

Barunica.

Kako rekoh, koketa od pete do glave . . . Da bi Stranskoga samo s oka pustila; pleše li s njim, šapuće i razgovara neprestano, pleše li s drugim, njezine ga oči nadju, pa bio on na kraju dvorane!

Ludović *pridošav.*

Tramblanka je započela, milostiva barunice, smijem li Vas sjetiti vašega obećanja!

Lidija.

Samo još časak, dragi gospodine Ludoviću! *(Barunici:)* Kako se pri tom Stranski vlada?

Barunica.

Bio je veoma ljubezan, i vidjela sam očito, da bi želio zabavljati se sa mnom, ali comtessa ga je tako zaokupila, da me je i nehotice sve više i više zanemarivao. *(Pouzdano i tiše Lidiji, dočim ju pozorno motri.)* I ako Vi, grofice, želite predobiti Stranskoga, onda Vam svjetujem, da to djevojče uklonite iz vaše sredine.

Lidija *prisiljenim smiehom.*

Ha ha, ha, draga barunice, što Vam na um pada? Ta Vi dobro znate, da meni nije do nikoga. Ja imam jedino Daničinu sreću pred očima, jer sam joj mjesto majke, na meni je dakle paziti, da se ne prenagli, jer prerana udaja ne valja, to sam ja gorko izkusila.

Ludović, *koji se očevidno dugočasi.*

Već je više časova prošlo, sada bih molio. *(Ponudi barunici ruku.)*

Barunica *Lidiji.*

Ne ćete li i Vi s nama?

Lidija.

Za koji čas bit ću u dvorani.

Barunica *za se, odlazeći.*

Ja joj ipak ne vjerujem.

Lidija.

Moram pritegnuti uzde toj divljoj djevojci. Njezina mladost, ljepušno lice i otvorena ćud još bi kadra bila grofa posve očarati. Do toga ne smije doći!

PRIZOR SEDAMNAESTI.

LIDIJA. STRANSKI i barun MALIĆ ulaze.

Lidija *sabravši se, dražestnim osmjehom.*

O, moja gospodo, što Vas ovamo vodi?... Mišljah, da ste zabavljeni plesom.

Malić.

Prije svega potražit nam je predugo odsutnu gospodaricu.

Stranski.

I onda htjedosmo pozdraviti gospodina strica, jer nam comtessa saobći, da je došao.

Lidija.

Vaš ukor zbilja sam zaslužila, barune, no što se strica tiče, žalim, što je već otišao, budući da nije naumio posjetiti ples. *(Veoma ljubazno.)* Samo hiri naše prokšene Danice doveli su ga ovamo.

Malić.

Zato nas Vi, grofice, ipak nieste smjeli kazniti toli dugom odsutnošću, Vi, koja ste inače stožer svega družtva. To je već mnogim u oči palo.

Lidija.

I opet laskate, barune! Ja mislim, da ste već opaziti mogli, da želim način svoga života sasma promieniti, i to su, vidite, prvi znaci promjene; mene više ne vesele bučne zabave; ova današnja, da budem sasma iskrena, žrtva je, koju sam dopriniela mojoj maloj svasti.

Stranski.

Ne bih rado, da i meni kažete, da Vam laskam, grofice, no moram priznati, da bi družtvo glavnog nam grada

tom promjenom mnogo izgubilo, i ja se pouzdano nadam, da su te misli samo časovito nikle u vašoj glavi.

Lidija

naglo ustane, pridušenim glasom vikne:

Ah! *(Čini kao da što traži.)*

Malić.

Jeste li što izgubili, grofice?

Lidija.

Ah da, dragocjenu lepezu i to po svoj prilici u dvorani, jer je ovdje nema. *(Svi traže.)*

Stranski.

A mi ćemo ju ondje potražiti.

Lidija *okrenuvši se k Maliću, prosečim glasom:*

Da, dragi barune, Vi ćete tako dobri biti, jer znate svako mjesto, gdje sam u dvorani stajala.

Malić *biesnim pogledom na Stranskoga.*

Ako ju igdje nadjem, ja ću Vam ju odmah donieti. *(Odlazeć za se:)* Sumnjam, da hoće da bude na samo s njime.

PRIZOR OSAMNAESTI.

Predjašnji bez baruna MALIĆA.

Stranski

Lidiji, koja snatreno sjedi na kanape-u.

Ta lepeza, grofice, biti će po svoj prilici više draga uspomena, nego dragocjenost.

Lidija *prividno ganuta.*

Pogodili ste, grofe! Uspomena je od moje majke, jedinoga stvora, koji me je na ovom svietu iskreno ljubio.

Stranski.

Ne griešite li, govoreći ovako, milostiva gospodjo? Vi, koja smijete samo ruku pružiti, pa će Vas zaokupiti hrpa obožavatelja, koji će željno za njom posezati, te ako je vaša volja, robovati Vam do vieka. Još prije malo časova stajali ste veselim licem u krugu vaših štovatelja, a sad već da dvojite o ljudskoj naklonosti!

Lidija *uzrujano.*

O, grofe, prvi put u životu pruža Vam se prilika, da me ovaku vidite, ali svejedno; Vi ne spadate u vrst ljudi svagdanjega kova, koji čovjeka samo po vanjštini sude. Toga ne mogu vjerovati. Ili zar zbilja mislite, da po smiešenju moga lica smijete suditi o razpoloženju duše moje? Onda se ljuto varate. Ja da pružim ruku, da koji od ovih udvorica za njom posegne? Ne, nikada! Oduševljenje tih ljudi radja prezir u mojoj duši. Njihove ljubavne ponude, budući da niesu drugo nego prazan zvuk, ne nalaze odziva u srcu mom. Ja bih se udala, grofe, toga ne tajim, ali ne tražim roba, nego supruga, kojega bih štovati i ljubiti mogla!

Stranski *smjerno.*

Oprostite, grofice, ako sam ma i najmanje povriedio čuvstvo vašega uvjerenja. Ja svečano opozivljem, što sam u prvi mah nepromišljeno kazao. Žena tako plemenitih nazora zaista ne može birati iz kruga ljudi, kako ih malo prije opisaste.

Lidija.

A sad baš navališe na me, da biram. Hoće li me zapasti drug po srcu, to neka Bog znade.

Stranski.

Oprostite indiskreciji, ako pitam, da li nieste u prvom braku baš nimalo sretni bili, kad sada toli težko birate?

Lidija *gorko.*

Sretna! Moj me otac udade za grofa Draženića od puke konveniencije; nitko nije pitao, da li šestnaestgodišnje djevojče ljubi, ili ne. Četiri godine zatim izgubih majku i neljubljena muža, i ostah sama na svietu. *(Pokrije si maramom lice, kao da tiho plače.)*

Stranski

pristupi k njoj i primi ju prijazno za ruku.

Ne za Boga, grofice! . . . Pustite, neka u miru počivaju tamne sjene prošlosti. Uzdajte se u Boga i bolju budućnost.

Lidija.

Samo da bi boljom bila! Ovih dana obrekla sam stricu, da ću se konačno odlučiti, hoću li se u obće udati i za koga; to je strašan korak za me. Ah, Vi ne znate, grofe, da je žena, koja u svietu osamljena stoji bez prijatelja, bez savjetnika, biedan stvor, koji napokon hoćeš nećeš postaje žrtvom tužne svoje sudbine.

Stranski.

Gospodja vaših vrlina mora da usreći svakoga; vaš bistri duh pako odabrat će za cielo muža, vriedna vaše ruke. Ako Vam, grofice, u tom pogledu uztreba prijatelja i savjetnika, budite uvjereni, da bih se vazda sretnim cienio, kad bi mene za takvoga odabrali. *(Čuvstveno.)* Ja Vas, milostiva gospodjo, razumijem, jer i meni bi težko bilo oženiti se s bićem, koga ne bih od srca volio.

Lidija *poražena.*

Hvala, hvala! — Ja sam dobrotu vašu upravo zlorabila, dragi grofe! Znam, da su odsutnost vašu u dvorani već opazili.

Stranski.

Ne ću duže smetati, grofice! Želim samo u interesu družtva, da se i Vi što prije tamo povratite. *(Nakloniv se hoće da ode.)*

Lidija.

A propos! . . . Gospodine grofe!

Stranski.

Izvolite, grofice!

Lidija.

U toj kiti cvieća nadjoh pisamce, koje, čini mi se, nije pogodilo pravu adresu . . .

Stranski *zbunjen.*

Ah, da . . . . to pisamce . . . . malo da niesam zaboravio? . . .

Lidija *upadne mu u rieč.*

Išlo je drugu . . . Jelte?

Stranski *kao gore.*

Izvinite, grofice . . . doista . . .

Lidija.

Ništa, ništa! . . . Ja Vam vraćam to pisamce . . . ono je od veće vriednosti za onu, koje se tiče, nego ova kita cvieća, koju družtva radi hoću da pridržim. *(Nakloni se Stranskomu, i on njoj. Stranski ode naglo u dvoranu.)*

PRIZOR DEVETNAESTI.

LIDIJA sama.

Lidija.

To je prvi poraz, što sam ga doživjela! Htjedoh osvojiti si srce, u kojem već druga vlada . . . Sreća, da se u zadnji čas sretno izvukoh iz neprilike . . . Okladila bih se,

da nije opaziti mogao moga nutarnjega razpoloženja . . . O, u tom imam vještinu, kao malo tko! Prvi taj poraz neka je i zadnji. Prvi pristojni prosac, koji pokuca na moja vrata, bit će uslišan. To će biti osveta — njemu — svemu svietu . . . . No koja je to odabrana, kojoj je namienjeno ono pisamce? . . . Sve mi nješto kaže, da je Danica . . . Što duže o tom mislim, sve mi se vjerojatnije čini, da to mora biti ona i nitko drugi . . . I rodom i ljepotom i bogatstvom ona sve druge ovdje nadkriljuje . . . Nema sumnje, ona je!

PRIZOR DVADESETI.

LIDIJA i barun MALIĆ.

Malić.

Tražio sam i tražio, ali zaludu, vaše lepeze ne nadjoh.

Lidija *veoma ljubazno.*

Hvala Vam, dragi barune, već sam si gorko predbacivala, da sam Vas radi te malenkosti toliko uznemirivala, a tko zna, niesam li ju u zaboravi kamo zametnula.

Malić *ljubomorno.*

U ugodnom družtvu, u kom sam Vas ostavio, znam, da nieste moju odsutnost ni osjetili; samo mi se čini, da je grof nekako snužden otišao u dvoranu. Je li možda košaricu dobio?

Lidija.

Košaricu? Od koga, molim Vas?

Malić.

Vi još pitate? Od Vas, grofice!

Lidija.

Od mene? Nije, barune!

Malić.

Vi ste mu dakle obrekli?

Lidija.

Stalno prijateljstvo!

Malić *ljubomorno.*

On je čovjek dobra srca, čvrsta značaja.

Lidija.

To je istina.

Malić.

Bit će danas sutra i valjan suprug.

Lidija

smiešeći se povjerljivo pruži barunu ruku.

Da, ali ne moj.

Malić

primiv ruku, drži ju čvrsto objema rukama.

Je li moguće? Vi biste htjeli . . .

Lidija *upadne mu u rieč.*

Sutra odlučiti, za koga ću poći!

Malić *poljubiv joj vatreno ruku.*

A zašto ne danas?

Lidija *veoma ljubazno.*

Strpljen, spašen. Sada me odvedite u dvoranu, a sutra čekat ću na Vas, *(šaljivo)* ako mi se ne iznevjerite! *(Odu u dvoranu.)*

PRIZOR DVADESET I PRVI.

DRAŽENIĆ i STRANSKI.

Draženić.

Kako rekoh, bio sam se već oprostio sa nećakami, al kad tamo, uloviše me na partiji šaha, i tako sam preko volje dugo ostao.

Stranski.

I sada bi najbolje bilo, da s nami zajedno odete.

Draženić.

Ne, to ne mogu. Danica mi je i onako predbacila, da niesam odjeven za ples. Zbilja, je li Vam poćudno ponašanje te male seljanke u tom otmjenom družtvu?

Stranski.

Vi me pitate, grofe? Tà Vam je dobro znano, da je mene vazda ono, što nju od drugih razlikuje, to jest naravno, neusiljeno njezino ponašanje najviše privlačilo.

Draženić.

Pitao sam to s razloga, jer Lidija misli, da ju još za godinu, dvie dàdemo u kakovo otmjeno odgojilište, jer da je za groficu u nje premalo ugladjenosti.

Stranski *se nehotice trgne.*

A Vi biste na to pristali?

Draženić.

Nikada! Ja mrzim na sva ta odgojilišta, no htio sam čuti vaše mnienje u tom pogledu.

Stranski.

Ja se sasma s Vami slažem, gospodine grofe, i ako me nada ne vara, imat će Danica naskoro dom svoj ondje, gdje će njezin način ponašanja usrećavati one, koji ju budu okružavali.

Draženić.

To mi je drago čuti, mladi prijatelju, samo se suviše ne prenaglite, jer djevojče je još premlado. Što se njezina imetka tiče, taj je hvala Bogu narastao pod mojom rukom, i taj ću joj predati na dan svatbe.

Stranski.

Molim, grofe, ne govorimo o tom; Vi dobro znate, da meni nije do imetka. Zadobijem li Daničino srce, onda sam bogat za čitav život.

Draženić.

Znam ja Vas, grofe Stranski: niesam toga radi napomenuo Daničin imetak, već zato, što će meni odlanuti, kad se riešim skrbničkih dužnosti.

Stranski.

Koliko sam razabrao iz razgovora sa groficom Lidijom, to će i ona poći za muža.

Draženić *u čudu.*

Zar je Vam o tom govorila?

Stranski.

Rekla mi je, da na nju navaljuju radi udaje, i da će naskoro odlučiti, hoće li u obće i za koga će poći; samo se tuži, da medju tolikimi udvoricami ne može naći muža po srcu.

Draženić *na stranu:*

Već je komediju započela. *(Stranskomu.)* Vjerujte, da će se Lidija lasno snaći u toj neprilici. Vidjet ćete, prijatelju, da se ona ne udaje s ljubavi, već s koristoljublja,

i da su ti čuvstveni prizori samo ženska himba, kojom lovi u svoju mrežu plitkoumne mužke glave.

PRIZOR DVADESET I DRUGI.

Predjašnji i DANICA.

Danica

dodje iz dvorane ponešto zamišljena, opazivši strica stane i nehotice krikne:

Ah!

Draženić.

Što Ti ovdje radiš?

Danica *u smetnji.*

Tražila sam . . .

Stranski *ljubazno.*

Tražili ste . . .

Danica *sabravši se.*

Strica.

Draženić.

Ta ja sam se već oprostio bio — —

Danica.

O, sa mnom ne, jer sam ja prije otišla.

Stranski.

Gospodin stric vratio se samo meni za ljubav.

Draženić.

Al sad ću Vas ostaviti, djeco! A Vi, grofe, odvedite tu moju malu natrag u dvoranu, da mi ovuda nikoga više ne traži.

Danica *ogrlivši Draženića.*

S Bogom, moj mili, dragi striče!

Stranski.

Klanjam se, gospodine grofe, ja ću izvršiti vaš nalog.
(Danica i Stranski odprate Draženića do vrata, rukuju se s njim, i dodju opet napried.)

PRIZOR DVADESET I TREĆI.

DANICA i STRANSKI.

Danica.

Ajdmo dakle u dvoranu, grofe!

Stranski.

Molim samo za jednu rieč, comtesso!

Danica.

Ne ću da s Vami govorim na samu.

Stranski.

Tako? A molim zašto?

Danica.

Jer se na Vas ljutim . . . .

Stranski *smiešeći se.*

Jako!

Danica.

Nikada Vam ne ću oprostiti.

Stranski.

Oh, kako bih rado pokoru činio, samo da znadem svoj grieh!

Danica.

Zar Vas ne peče savjest? . . .

Stranski.

Doista ne znam, što sam sgriešio.

Danica.

Tako? . . . To je dokaz, da nemate nikakove savjesti, da ste čovjek bez duše.

Stranski *ozbiljno.*

Krivo mi činite, gospodično! . . . Ja niesam nikada spadao u vrst onih ljudi, koji ne će da uvide svoju pogrješku . . . . Ako sam Vas uvriedio . . . smilujte se, kažite mi otvoreno, i ja ću Vam dati zadovoljštinu.

Danica.

Ne, ne, baš Vam ne ću kazati!

Stranski.

A bi li ja smio pogadjati?

Danica.

Toga ne ćete pogoditi do sudnjega dana.

Stranski.

Možda sam Vas uvriedio na današnjem plesu, je li?

Danica.

Ah, to je ružno od Vas, da me tako izpitujete. Čini mi se, kao da stojim pred iztražnim sudcem.

Stranski.

Dakle taj sudac moli odgovor samo još na jedno pitanje, *(molećim glasom)* ali iskreno, onako, kako sam vičan čuti od moje mile male prijateljice.

Danica *dirnuta.*

Pitajte dakle, ja ću Vam odgovoriti, ako se opet ne razljutim.

Stranski.

Molim, kažite, nije li kita cvieća uzrokom vašemu današnjemu razpoloženju?

Danica *u zabuni.*

Kita cvieća! *(Ljutito.)* O, varate se . . . Ili ne . . . Pogodili ste, da Vam istinu kažem . . . To je ružno od Vas!

Stranski *na stranu radostno:*

Dakle se niesam prevario! *(Glasno.)* Ali comtesso!

Danica.

Nikada niesam mislila, da više volite Lidiju, nego mene. . . . *(Na pol plačno.)* Ah, već sam se pred svojom guvernantom pohvalila, da ću sigurno dobiti od Vas kitu cvieća — pa sam se tako ljuto prevarila.

Stranski *uhvativ ju za ruku.*

A kad bih Vam ja dao svoju rieč, da je ona kita samo pometnjom došla u Lidijine ruke, i da je bila Vam namienjena.

Danica *dignuvši glavu.*

Sbilja? . . . Samo ako me ne varate! . . .

Stranski *smješljivo.*

Kad Vam nije dovoljan dokaz moja poštena rieč, . . . evo Vam drugoga dokaza! *(Pokaže posjetnicu.)* U onu kitu cvieća, koja je pometnjom došla u Lidijine ruke, djeo sam

ovu posjetnicu. Malo prije postade jasnim Lidiji, da je ona kita cvieća došla u krive ruke. Ona mi s toga vrati posjetnicu, na kojoj napisah tri rieči.

Danica *ljubopitno.*

Smijem li ih čitati? . . . .

Stranski.

O, drage volje, pače, ako ih ne razumijete, bit ću slobodan, da Vam ih raztumačim. *(Pruži Danici posjetnicu.)*

Danica *glasno:*

„Svomu obožavanomu uzoru.“ Ah! kako je to liepo. I to se mene tiče, zar ne, grofe?

Stranski *uhvativ ju toplo za ruku.*

Vas i nikoga drugoga . . . Ali kakovo ću ja dobiti uzdarje za to?

Danica *zamisli se malo.*

Ah, sad znam! Ja ću Vam napraviti liepe papuče!

Stranski *smijući se.*

Papuče? . . . No i to bi baš mogao trebati, ali ja tražim mnogo više, tražim nješto, što bi me kroz čitav život usrećavalo.

Danica *snuždeno.*

Ah, takova šta ja ne bih znala napraviti.

Stranski.

Oh vjerujte, da bi. Jedina Vi ste kadra to učiniti!

Danica *na stranu:*

On misli, da ja Bog zna koliko znam.

Stranski *čuvstveno.*

Danice, kad bih Vam kazao: ja Vas ljubim svom dušom svojom, budite mi ženom! Što biste Vi na to kazali?

Danica *u prvi mah presenećena, sabravši se:*

Ja? . . . Ja . . . *(Šapćući mu u uho:)* Ja bih rekla, drage volje, jer Vas na čitavom svietu najvolim, grofe! *(Pruži mu ruku.)*

Stranski *privine ju nježno k sebi.*

Oj, hvala Ti, milo moje sladko diete!

PRIZOR DVADESET I ČETVRTI.

Predjašnji. LIDIJA, MALIĆ, barunica RETTIG i LUDOVIĆ udju.

Barunica *sklopiv ruke.*

Voyez, voyez! . . . . Ovi se grle! *(Ludoviću:)* Ah ta mladež!

Ludović *kima glavom.*

Strašno!

Malić.

Vrlo zanimivo!

Lidija.

Danice!

Danica *trgnuvši se iz grofova naručja.*

Bože, moja svast! *(Pokrije lice rukama.)*

Stranski *uzev pod ruku Danicu.*

Dignite glavu, comtesso! Otvorenim licem stupit ćemo pred groficu.

Lidija *presenećena.*

Što to znači?

Stranski.

Dvoje vjerenika mole vaš blagoslov.

Malić.

Liepo, prekrasno!

Barunica *tiho govori Ludoviću u uho:*

To diete uzima grof Stranski! Pfui!

Ludović *poluglasno barunici.*

Pfui!

Lidija *sabravši se.*

Od srca rado pristajem na taj savez. *(Stranskomu zlobno.)* Drago mi je, da ste našli pravu adresu.

Malić *Stranskomu i Danici.*

Čestitam!

Barunica i **Ludović** *zajedno.*

Čestitam! Iskreno čestitam!

Barunica *Maliću.*

Ubogo diete!

Malić *tiho Lidiji:*

Ah, kako bi bilo liepo, da se i mi sada predstavimo kao zaručnici!

Lidija *koketno.*

Mislite li?

Malić.

Molim, zaklinjem Vas!

Lidija.

Činite po svojoj volji.

Malić *uzev izpod ruke Lidiju.*

Veli se, da sreća ili nesreća nikada same ne dolaze. I danas neka se obistini ta rieč . . . Imam čast predstaviti Vam svoju zaručnicu!

Stranski, Danica, barunica i **Ludović.**

Čestitamo! Čestitamo!

Barunica *na stranu:*

Voljela bih ostati vječnom udovicom, nego da podjem za toga blaziranoga čovjeka.

PRIZOR DVADESET I PETI.

Predjašnji i PETAR.

Petar *došav iz dvorane, Lidiji:*

Milostiva gospodjo, u dvorani serviran je čaj!

Stranski *uhvativ izpod ruke Danicu.*

Hajdmo dakle u dvoranu!

Malić *Lidiji.*

A mi ćemo ih sliediti, jelte, Lidijo!

Lidija *smiešeći se.*

O, dakako! Još su pod mojom vlasti. *(Odu.)*

Ludović *barunici.*

Ah! — kad bih ja s Vami mogao biti treći u tom sretnom kolu. —

Barunica *koketno.*

Vi ste nepopravljiv, dragi moj mili prijatelju!

Ludović *pruživ barunici ruku komičnim patosom.*

Ostat ću do groba vaš vjerni rob!

Barunica *stidljivo obori oči i duboko uzdahne.*

Ah! *(Odu.)*

Petar, *koji ih je do sada kimajući glavom slušao, gleda za njima.*

O Bože! Pa to dvoje da nije klasično? — Boga mi više nego klasično. *(On polagano odilazi, u to zastor padne.)*

